

Riikku

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

RIKU-lehti ilmestyy seuraavan kerran syyskuussa 2016

Toimitus:
Päätoimittaja
 Leena-Kaisa Åberg
Toimitussihteeri
 Heli Yli-Räisänen
Toimituskunnan jäsenet
 Maatu Arkio-Lampinen
 Veli Hukkanen
 Jaana Koivukangas
 Jenni Lehtonen

Kansikuva:
 Shutterstock

Julkaisija:
 Rikosuhripäivystys (RIKU)
 Maistraatinportti 4 A 4. kerros,
 00240 Helsinki
 www.riku.fi

Kustantaja ja ilmoitushankinta:
 Printmix Oy
 Konalantie 6-8 A, 00370 HELSINKI
 www.printmix.fi
 vaihe 020 710 9510

Taitto ja painatus:
 Printmix Oy
Painos: n. 2800 kpl

ISSN 1455-1381

Jakelu: RIKUn toimistot ja palvelupisteet ilmoittajat www.riku.fi (sähköinen versio)

RIKU on valtakunnallisesti verkottunut toimija, jonka tehtävä on parantaa rikoksen uhrin, hänen läheisensä ja rikosasiassa todistavan asemaa vaikuttamalla ja tuottamalla palveluita.

RIKUn arvoja ovat asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, luotettavuus, tasapuolisuus sekä yhteistyön ja välittämisen kulttuurin edistäminen yhteiskunnassa. RIKUn toimijat ovat valittuja ja koulutettuja vapaaehtoisia sekä palkattuja ammattilaisia. Pääsiallisia rahoittajia ovat Raha-automaattiyhdistys ja valtio.

Tukipalvelut rikoksen uhrille, hänen läheiselleen ja rikosasian todistajalle ovat:

- Auttava puhelin 0203 16116
- Juristin puhelinneuvonta 0203 16117
- RIKUchat, kts. www.riku.fi
- Kysymys - vastauspalvelu verkossa www.rikunet.fi
- Syrjinnän vastaista neuvontaa, ks www.riku.fi Palvelut
- Todistajan tukea ks. www.riku.fi Palvelut
- Nuoren rikoksen uhrin tueksi www.riku.fi/nuoret
- Henkilökohtaista tukea 29 palvelupisteestä
 www.riku.fi Yhteystiedot

RIKU on yhteistyöhanke, jota toteuttavat yhteistyösopimukseen perustuen Ensi- ja turvakotien liitto Kirkkohallitus, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Mielenterveysseura, Suomen Punainen Risti ja Suomen Setlementtiliitto. Tärkeimpiä muita yhteistyökumppaneita ovat alaa sivuavat viranomaiset ja järjestötoimijat.

RIKU-LEHDESSÄ TÄLLÄ KERTAA

Pääkirjoitus	3
Henkilöstöuutisia	4
Sukupuoli ei suojaa lähisuhdeväkivallalta	8
Naiset kokevat selvästi enemmän työväkivaltaa	10
Onko Suomi väkivaltainen maa.....	13
Nuorten kanssa tulee keskustella seksuaalirikoksista	16
Poikien ja miesten kokema seksuaalinen väkivalta	18
Erytysasiantuntija selvittää mitä tarkoittaa sukupuolisensitiivisyys.....	20
Väkivaltaa kokeneiden naisten moninaisuus	20
Ei kosmeettisia leikkauksia intersukupuolisille lapsille	22
Kirja-arvio: Oon siellä jossain mun - Seksuaalisesta väkivallasta toipuminen	23
Erit-kolumni: Uskonnollisia marginaaleja - ja oman itsensä löytämisen keskuksia	24
Juristi vastaa	26
Työharjoittelussa Lapissa	28
RIKUn yhteystiedot	30
Rikosuhridirektiivin lainmuutosten täytäntöönpano rikosprosessissa - kaavio	32

Numeron teema on sukupuoli. Sukupuolinen väkivalta puhuttaa.

Uusi vuosi, uudet tehtävät

Monta asiaa muuttui Suomessa tämän vuoden alussa rikoksen uhrien kannalta. Tukipalveluiden kannalta iso askel oli RIKUn rahoituksen siirtyminen rikosuhridirektiivin myötä pääosin valtiolle. Tämä merkitsi samalla RIKUn resurssien merkittävää vahvistumista.

RIKUssa aloitettiin heti vuoden vaihteessa uusien työntekijöiden rekrytointi alueille ja keskustuomistoon. Se näkyy myös tämän lehden alussa, uusien työntekijöiden esittelypalstalla, joka on varmasti pidempi kuin missään aiemmassa RIKU-lehdessä.

Emme rekrytoi vain palkattuja työntekijöitä, vaan myös paljon lisää vapaaehtoisia. Alkuvuodesta käynnistyikin tukihenkilöiden peruskoulutuksia usealla paikkakunnalla.

Direktiivi edellyttää, että uhripalveluita on saatava yhdenvertaisesti. Työssämme joudummekin jatkuvasti huomioimaan, mikä merkitys sukupuolella tai erilaisiin vähemmistöihin kuulumisella on palveluissamme ja palveluihin ohjautumisessa. Tämän RIKU-lehden teemana on sukupuoli ja nostamme esille naisten, miesten ja sukupuolivähemmistöjen asemaa rikoksen uhrina.

Vuoden aikana vahvistuvat RIKUn palvelut ruotsiksi. Vaasan palvelupisteessä on aloittanut ruotsinkielisten palveluiden kehittämisestä vastuuta ottava toiminnanohjaaja. Tulevina vuosina RIKUn eri palvelumuodoissa huomioidaan lisäksi

Leena-Kaisa Åberg, kuva: Sami Liukkonen

entistä paremmin vieraat kielet. Ihmiskaupan uhrien auttamistyössä onkin RIKUn miniesitteet ehditty käännettävä peräti 15 eri kielelle. Myös tulkkipulut on huomioitu talousarviossa.

Työnsarkaa riittää myös RIKUn palveluissa vähemmälle jääneiden uhriryhmien tavoittamisessa: ainakin liikenerikosten, viharikosten, omaisuusrikosten, katuväkivallan, ihmiskaupan uhrit sekä henkirikoksen uhrien läheiset. Maailman monimutkaistuessa, toiminnan siirtyessä entistä enemmän digimaailmaan, on meidän vastattava myös uusien rikostyyppien uhrien auttamiseksi – sekä palveluiden kehittämiseksi sinne missä ihmiset liikkuvat.

Uhridirektiivi on tuonut merkittäviä muutoksia lainsäädäntöön. Maaliskuun alusta

on rikoksen uhreille tehtävä yksilöllinen suojelutarpeiden arviointi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että poliisin tulisi – jo ennen kuulustelua – arvioida, tarvitseeko uhri erityisiä toimenpiteitä kuulustelun järjestämisestä, ja myöhemmin oikeudenkäyntiä, varten.

Arviointi tehdään kahdessa vaiheessa: ensimmäisessä vaiheessa arvioidaan, onko uhrin tilanne sellainen, että erityinen suojelu tulee arvioida tarkemmin, erillisellä lomakkeella. Jos näin on, tulee suoritettavaksi toinen vaihe eli arviointilomakkeen täyttäminen.

Joissain maissa uhrin suojelun sekä tukipalveluiden tarpeen arviointi on yhdistetty prosessi. Onhan selvää, että myös tuen tarve kasvaa uhrin haavoittuvuuden myötä. Myös Suomessa tulee tähdätä siihen, että tukipalveluihin ohjaaminen on olennainen osa menettelyä, kun esitutkinta- tai muut viranomaiset kohtaavat rikoksen uhrin.

Erilaisia käytäntöjä ja lomakkeita hiotaan nyt eri puolilla Eurooppaa. Näin käytännön työ uhrien auttamisessa ja suojelemisessa tulee yhä lähemmäksi yleistä eurooppalaista toimintatapaa.

Onkin tärkeää, että siinä missä me yleiset rikosuhrijärjestöt teemme yhteistyötä eurooppalaisten kattojärjestömme Victim Support Europeen (VSE) puitteissa, myös viranomaiset oppivat toisiltaan ja yhtenäistävät toimintatapojaan!

*Leena-Kaisa Åberg
päätoimittaja
RIKUn toiminnanjohtaja*

RIKUn uudet työntekijät

Seuraavilla sivuilla on esitelty uusia RIKUn työntekijöitä alueilta ja keskustoimistosta. Kysyimme uusilta RIKUlaisilta:

- *Kuka olet ja mistä tulet?*
- *Millaisia eväitä tuot mukanasu uuteen tehtävään?*
- *Minkälaisia mahdollisuuksia näet uudessa työssäsi?*
- *Miten rentoudut työajan jälkeen?*

*Sami
Liukkonen*

Olen RIKUn tiedottaja **Sami Liukkonen**. Kotoisin olen Etelä-Savosta Mikkelistä, mutta muutin jo 20 vuotta sitten opintojen perässä Helsinkiin. Koulutukseltani olen filosofian maisteri ja pääaineeni on uskontotiede. Asun puolisoni kanssa Vallilassa ja vapaa-ajallani harrastan ruoanlaittoa, liikuntaa, matkailua, kulttuuria monipuolisesti sekä mökkeilyä Hämeessä liitalassa.

Olen tehnyt työurani aikana erilaisia viestintään ja vaikuttamiseen liittyviä työtehtäviä. Minulle on tuttua niin viestinnän perushommat kuin yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen. Ensimmäinen kokopäivätyöni oli eduskunnassa, jossa toimin kansanedustajan avustajana. Eduskuntavuosien jälkeen olen ollut tiedottajana Vasemmistoliitossa sekä Suomen Mielen-terveysseurassa. RIKUssa pääsen taas parantamaan maailmaa minulle uudesta ja erittäin tärkeästä näkökulmasta.

RIKUun tuo mukanaani suuren innostukseni verkkoon ja sen tuomiin uusiin viestintämahdollisuuksiin. Haluan olla edistämässä viestintäkulttuuria, jossa koko RIKUn väki kertoo ylpeästi eteenpäin tekemästämme tärkeästä työstä. Jo muutamien ensimmäisten viikkojen aikana olen saanut tavata lukemattomia työstään innostuneita ja vankkoja rikosuhrien auttamisen ammattilaisia. Tällaiseen joukkoon on ilo päästä mukaan!

Ira Johnsson

Olen **Ira Johnsson**, assistentti keskustoimistossa. Työskentelin ennen RIKUun tuloa Suomen Mielen-terveysseurassa SOS-kriisikeskuksen kriisikeskusemäntänä vuorotteluvapaan sijaisena vuoden verran. Työ SOSissa oli erittäin mielenkiintoista, haastavaa ja opetti minulle paljon kriisissä olevan ihmisten kohtaamisesta.

Tuon mukanaani vahvan työkokemuksen assistentin työstä ja avoimen sekä innostuneen mielen kehittää tätä uutta työtehtävää minun näköisekseni sekä RIKUlaisia mahdollisimman hyvin palvelevaksi. Ihmisten auttaminen ja tukeminen on lähellä sydäntäni ja siksi olenkin toiminut Lohjan mielen-terveysseuras-

sa vapaaehtoisena tukihenkilönä. Tämä kokemus antaa omalta osaltaan minulle varmasti myös eväitä työskennellä nykyisessä tehtävässäni.

Kun tehtävä on uusi, on mahdollisuuksiakin paljon. Omien vahvuuksien ja kiinnostuksien kautta uusi tehtävä muotoutuu vähitellen tekijänsä näköiseksi ja inspiroivaksi kokonaisuudeksi. Mahdollisuutena näen myös olla mukana työskentelemässä rikosten uhrien, läheisten ja todistajien auttamiseksi sekä tukemiseksi!

Rentoudun pääosin liikunnan parissa juoksemalla, kävelemällä sekä kahvakuulajumpalla. Luen pohjoismaisten kirjailijoiden dekkareita, sekä tykkään laittaa hyvää ruokaa ja leipoa.

Oskar Moberg

Olen **Oskar Moberg** ja aloitin Vaasan palvelupisteen toiminnanohjaajan sijaisena marraskuussa 2015. Tulin Rikosuhripäivystykseen töihin lastensuojelulaitoksesta, jossa tein kolmi-vuorotyötä toimien ohjaajana psyykkisesti oirehtiville nuorille. Työkokemusta minulla on kertynyt myös oikeuspsykiatristen potilaiden parista.

Uskon omaavani ymmärrystä vaikeissakin elämäntilanteissa olevien ihmisten haasteisiin. Ihmisten kokonaisvaltainen auttaminen ja oikeanlaisen avun tarjoaminen ovat minulle tärkeitä. Tuon luonnollisesti myös lisää mies-näkökulmaa RIKUn auttamistyöhön, koen sen myös tärkeäksi.

Työssä olen saanut verkostoitua ja löytää itse yhteistyökumppaneita sekä mahdollisia asiakkaita. RIKUn rooli ihmisten parissa otetaan selvästi vakavasti, lisäksi sen palveluihin ja vaikuttamiskeinoihin luotetaan. Toiminnanohjaajan työ on ollut monipuolista ja sopivan haastavaa.

Urheilen säännöllisesti ja monipuolisesti, toimistopäivän jälkeen esimerkiksi hiihto on tehnyt hyvää mielelle ja keholle. Nautin ennen kaikkea siitä, kun saan tehdä jotain fyysistä tämän ajattelutyön vastapainoksi. Olen myös löytänyt jälleen aikaa musiikkiharrastukselleni, joka on meinannut jäädä taustalle ajan puutteen vuoksi.

Piia Kannianen-Anttila

Olen **Piia Kannianen-Anttila**, paljasjalkainen stadilainen ja kahden lapsen äiti. Ennen RIKUn Pääkaupunkiseudun palvelupisteeseen tulemistä työskentelin pitkään erityisnuorisotyön-ohjaajana eri puolilla pääkaupunkiseutua. Toimin joitain vuosia myös työnhajaajana parissa lastensuojelulaitoksessa. Aivan viime vuodet olen opiskellut antropologiaa sekä Venäjän alue- ja kulttuurintutkimusta Helsingin yliopistolla.

RIKUun tuon mukanaani sen mitä olen tähän mennessä ehtinyt oppia elämästä, ihmisistä ja auttamistyöstä sekä kyltymättömän uteliaisuuden ja innon oppia lisää – ihminen kun ei ole koskaan valmis. Taitoa kohdata vaikeissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä ja selvittää haastavissakin vuorovaikutustilanteissa minulla jo jonkin verran on, mutta rikosuhreihin liittyvä työ on vielä uutta.

Näen toiminnanohjaajan työn RIKUssa mahdollisuutena olla mukana auttamassa ja tukemassa ihmisiä, joiden elämä on äkisti ottanut uuden suunnan. Rikosuhrien asema on yhteiskunnassa liian näkymätön ja heikko. On hienoa olla mukana tekemässä muutosta siihen. Työ RIKUssa on myös mahdollisuus edetä kohti tärkeintä elämäntavoitettani – että olisin jonakin päivänä vanha ja viisas nainen.

Rentoudun mökillä pihatöitä tehden tai kotosalla kuumassa vaahtokylvyssä kirjoja lukien. Miehen kanssa käydään pelaamassa biljardia, silloin kun saadaan lapsenvahti puhuttua paikalle.

Elina Potka

Olen **Elina Potka**, uusi toiminnanohjaaja RIKUn pääkaupunkiseudun palvelupisteessä. Koulutukseltani olen sosionomi (AMK) ja valmistumisen jälkeen olen työskennellyt pääasiassa lastensuojelussa. Vuoden 2015 asustelimme mieheni kanssa Yhdysvalloissa Seattlessa ja sinä aikana opiskelin avoimessa yliopistossa psykologian aineopintoja. Aikaisemmin olen myös suorittanut psykoterapiaopintoihin valmentavat opinnot.

Työ RIKUssa vaikuttaa todella mielenkiintoiselta ja monipuoliselta. Paljon on opittavaa, mutta vuoden tauon jälkeen on ihana palata työelämään ja into työntekoon on suuri. Koen, että työ rikoksen uhrien kanssa on tärkeää ja selkeästi tarpeellista. Mielenkiinnolla odotan, millaisia uudentyyppejä työtapoja RIKUn nuorten jatkohanke mahdollisesti meidän toiminnanohjaajien työhön tuo.

Työajan jälkeen rentoudun liikkumalla, lukemalla ja katsomalla ehkä vähän liikaakin televisiosarjoja. Uudehko harrastus on virkkaus, johon olen jäänyt totaalaisesti koukuun.

Marjukka Suurpää

Olen **Marjukka Suurpää**, kouvolaalainen ja vanhasta Valkealasta kotoisin. Olen palannut RIKUn riveihin toiminnanohjaajaksi Kymenlaakson palvelupisteelle maaliskuun 2016 alusta Kouvoon avattuun uuteen toimistoon.

Koulutukseltani olen sosionomi (AMK) ja opintoni olen suorittanut aikuisiällä. Työkalupakissani on monenmoista osaamista, kuten elämäkokemusta ja tietoa sekä taitoa maanviljelystä, kaupanteosta sekä tehdastyöstä.

Tieni RIKUlaiseksi on ollut monipolvinen. Tukihenkilökortin mukaan olen aloittanut vuonna 2013. Sen jälkeen olen tehnyt osa-aikaisesti RIKU-työtä muiden tehtävien ohessa. Ennen kuin aloitin uudelleen RIKUssa nyt maaliskuussa 2016, sain kulkea itseäni opettaneen matkan nuorten turvapaikanhakijoiden ohjaajana.

Haastetta työhöni tuo RIKUn asiakkaiden moninainen kirjo. Iloa työhöni tuo tukihenkilöiden aktiivisuus ja into.

Asun maaseudun rauhassa kotitilallani Valkealassa. Kotona minua odottavat kaikenkarvaiset koirat. Kaksi teini-ikäistä lastani asuvat vielä kotona ja kaksi ovat jo löytäneet paikkansa maailmalta. Omaa aikaa halutessani hakeudun ratsastuslenkille maastoon, avantosaunaan ja uimaan tai halonhakuuseen. Kevättä minulle ovat myös tomaatin ja kurkun taimet ikkunalla.

Maria-Riitta Saares

Olen **Maria-Riitta Saares**, asustan perheineni Keminaassa ja työssä käyn Kemissä. Työskentelyn RIKUssa aloitin jo vuonna 2013 osa-aikaisena toiminnanohjaajana kriisityön ohessa Meri-Lapin palvelupisteessä. Tämän vuoden alusta alkaen olen ollut täysipäiväisenä toiminnanohjaajana.

Ammatiltani olen terveydenhoitaja/sairaanhoitaja ja olen työskennellyt monissa tehtävissä eri-ikäisten ihmisten parissa penistä lapsista vanhuksiin. Järjestössä työskentelykin on tullut jo vuosia sitten tutuksi toimiessani SPR:n kotihoidossa vastaavana kotipalvelutyöntekijänä Kemissä. Kokemusta on karttunut myös vammaisten ihmisten ja psykiatrisen hoidon taholta sekä kriisityöntekijänä Kriisikeskus Turvapoijussa Kemissä.

Olen myös opiskellut työnohjaajan ja draamaohjaajan koulutukset sekä useita menetelmäohjaajakoulutuksia työkaluiksi työlle. RIKUssa työskentelyn koen erittäin mielenkiintoiseksi, uusia asioita saa oppia kaiken aikaa, työ on monipuolista ja itsenäistä.

Tämänhetkisiä harrastuksiani ovat kuntoilu ja lukeminen.

Katja Huotari

Olen **Katja Huotari**, Ylä-Lapin palvelupisteen uusi toiminnanohjaaja. Ylä-Lapissa ei ole aiemmin ollut palkattua toiminnanohjaajaa, joten on mielenkiintoista kehittää palveluitamme uusin resurssein. Toimipisteeni sijaitsee Ivalon virastotalossa keskellä kylää, josta löytyvät myös poliisilaitos, käräjäoikeus, oikeusaputoimisto ja ulosottovirasto. Alueeseeni kuuluu Inarin lisäksi Utsjoki, Enontekiö, Kilpisjärvi ja Muonio.

Olen kotoisin Lappeenrannasta. Asuttuani Helsingissä viisi vuotta muutin Ivaloon 2015. Olin lomailut paljon eri puolilla Lappia, ja minulla oli aina unelmana, että joskus muutan tänne pysyvästi.

Koulutukseltani olen sosionomi (AMK). Olen työskennellyt aiemmin muun muassa vankilassa, lastenkodeissa ja asunnottomien palvelukeskuksissa. Inarissa toimin projektityöntekijänä SámiSosterin Goaikkanas- eli Mettäterapia-projektissa. SámiSoster on saamelainen sosiaali- ja terveysalan yhdistys, ja Mettäterapia on pääosin luonnossa tapahtuvaa, sosiaalisesti kuntouttavaa päihdetyötä.

Odotan innolla, että pääsemme kunnolla laajentamaan Rikosuhripäivystyksen toimintaa täällä Ylä-Lapissa, koska tarvetta varmasti on. Vapaa-ajalla rentoudun lukemalla, liikkumalla luonnossa ja treenaamalla. Erityisesti kamppailulajit ovat lähellä sydäntäni.

Jenni Kreivi

Olen **Jenni Kreivi** ja asun Kemissä. Aloitin maaliskuussa työt RIKUn nuorten hankkeessa (RIKU@) projektisuunnittelijana. Koulutukseltani olen sosionomi ja lastentarhanopettaja (AMK). Olen luonteeltani sosiaalinen, positiivinen ja avoin. Työntekijänä olen omistautuvainen, suunnitelmallinen ja luova.

Olen ollut RIKUssa vuosia aktiivisena vapaaehtoisena. RIKUn vapaaehtoisena olen toiminut tukihenkilönä asiakkaille ja päivästäjänä sekä tuomioistuimessa että RIKUchatissa. Suoritin työyhteisö- ja organisaatioharjoittelun RIKUssa juuri ennen töiden alkua. Työpisteeni nuorten hankkeessa on Oulussa, vastuualueenani Lappi ja Pohjois-Suomi.

Haluan oppia yhä enemmän ja enemmän RIKUsta ja sen toiminnasta. Suurella mielenkiinnolla lähdin työskentelemään jatkokohanteeseen ja toteuttamaan sen tavoitteita ja suunnitelmia.

Vapaa-aikana rentoudun mökkeilemällä ja matkustelemalla. Harrastan vaihtelevasti erilaista liikuntaa, esimerkiksi sulkapalloa, uintia ja lenkkeilyä. Lisäksi pidän erilaisten käsitöiden teosta ja sisustamisesta.

Liisa Haapea

Olen **Liisa Haapea**, uusi Mikkelin toimipisteen toiminnanohjaaja. Koulutukseltani olen sosionomi (AMK) ja aiempi työkokemus sijoittuu lastensuojeluun. Ennätin toimimaan kymmenisen vuotta ohjaajana koulukodissa.

Rikosuhripäivystyksen toiminnanohjaajan tehtävä on kuulostanut alusta alkaen mielenkiintoiselta. Ihmisten auttaminen ja lämmin huomioiminen on ollut minulle aina tärkeää ja mielekästä. Uudessa tehtävässäni tärkeinä pitämiäni asioita on hyvä toteuttaa. Toiminnanohjaajan työ vaikuttaa monipuoliselta, auttamisen ja tukemisen lisäksi tässä on hyvät mahdollisuudet päästä vaikuttamaan. Astun innolla uusiin saappaisiin.

Voimaa minulle antaa perhe, musiikki ja liikunta, erityisesti lentopallo on lähellä sydäntäni.

Miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa, nimittelyä ja seksuaalista ahdistelua vähätellään monelta taholta, ja sen ennaltaehkäisemiseksi ja tutkimisessa on vielä paljon tehtävää.

Miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa, nimittelyä ja seksuaalista ahdistelua vähätellään monelta taholta, ja sen ennaltaehkäisemiseksi ja tutkimisessa on vielä paljon tehtävää.

Naisten ja miesten kokeman väkivallan piirteet ja muodot vaihtelevat. Miesten väkivaltakokemukset ovat yleensä tuntemattomien henkilöiden tekemiä uhkailuja ja fyysistä väkivaltaa kodin ulkopuolella, kun taas naiset kokevat enemmän väkivaltaa kodin sisällä ja seksuaalista väkivaltaa.

– Väkivalta on aina vallankäyttöä, jonka avulla väkivaltaa käyttävä henkilö pyrkii hallitsemaan ja kontrolloimaan toista. Väkivalta parisuhteissa näkyy usein aluksi lievänä, eikä kumpikaan osapuoli välttämättä tunnista sitä orastavaksi väkivallaksi. Väkivalta lähesuhteissa näkyy muun muassa nimittelynä, vähättelynä, arvosteluna ja taloudellisena kontrollointina, kertoo Oulun ensi- ja turvakoti ry:n väkivaltatyön tiimivastaava **Riitta Pohjoisvirta**.

Oulun ensi- ja turvakoti ry:n Jussi-työn – joka painottuu miesten auttamiseen – parissa työskentelevä psykoterapeutti **Paula Mällinen** lisää, että ensi- ja turvakotien palveluihin ohjautuu vuosittain noin seitsemästä kahdeksaan miestä sataa henki-

löö kohden. Myös miehet tulevat palveluihin usein lasten kanssa.

– Kumppanin mieheen kohdistama henkinen väkivalta on yhtä rankkaa miehelle kuin se olisi vastaavasti naiselle. Miehet saattavat kokea lisäksi vielä voimakkaampana esimerkiksi pelon menettää lapset suhteen kariuduttua, sillä yhteiskuntamme katsoo edelleen hyvin sukupuolittuneelta kannalta lasten huoltajuusasiat, Mällinen kertoo.

Apua tarjolla

Ensi- ja turvakodissa kaksikymmentä vuotta työskennellyt Mällinen kertoo, että vielä neljä vuotta sitten Oulussa miehen tekemää rikosilmoitusta naisen tekemästä lähisuhdeväkivallasta ei otettu vastaan, saati että lastensuojelu olisi reagoinut tilanteeseen.

– Nykyisin asiat ovat onneksi toisin, ja viranomaisetkin ovat oppineet ottamaan tosissaan miesten kokeman väkivallan. Vaikka miehille ei ole tarjolla samalla tavalla apua ja tukea kuin naisille, toivon, että he uskaltavat ja jaksavat ottaa yhteyttä esimerkiksi RIKUun tai ensi- ja turvakoteihin, Mällinen kannustaa.

– Jussi-työstä voi saada apua esimerkiksi silloin, jos on itse kokenut tai käyttänyt väkivaltaa. Jussi-työssä työskennellään ensisijaisesti yksilökeskusteluiden kautta, jolloin mies voi vapaasti ja luottamuksella kertoa kokemiaan asioita. Työskentelyn tavoitteena on oppia muun muassa ennakoimaan vaaratilanteita. Jussi-työssä käsitellään väkivaltaisen käyttäytymisen tilanteita ja puretaan niihin johtavia stressitekijöitä. Keskusteluiden aikana työntekijät pyrkivät yhdessä asiakkaiden kanssa löytämään väkivallan tilalle sovittelevampia ja turvallisempia tapoja elää ja toimia perhesuhteissa, Mällinen ja Pohjoisvirta kertovat.

Mies haluaa selvitä yksin

RIKUn toiminnanohjaaja **Eila Kersalo** Kuopion palvelupisteestä painottaa, että kuka tahansa voi joutua väkivallan kohteeksi.

– Miehet, jotka ovat ottaneet meihin yhteyttä, ovat kokeneet muun muassa henkistä, fyysistä, taloudellista ja seksuaalista väkivaltaa. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta ilmenee monin eri tavoin, kuten raapimisena, tönimisenä, lyömisenä ja potkimisena. Henkisesti se voi ilmetä muun muassa nimittelynä, uhkailuna, kontrollointina ja seksuaalisena, esimerkiksi seksiin pakottamisena tai sillä kiristämisenä. Taloudellinen väkivalta on omaisuuteen kohdistuvaa tai sillä uhkaamista. Tällöin uhri on yleensä riippuvainen väkivallan käyttäjästä jollakin tavalla,

jolloin tekijä käyttää tätä riippuvuutta hyväkseen, Kersalo kertoo.

Hän jatkaa, että miehet on perinteisesti kasvatettu niin, että kaikesta täytyy selvitä yksin, joten he eivät ota helposti yhteyttä saadakseen apua.

– Miehet pyrkivät selvittämään perheen ongelmat aina ensin yksin, antamaan puolisolalle useita kertoja mahdollisuuksia parantaa käyttäytymistään ja yrittävät selittää puolison väkivaltaista käytöstä muun muassa puolison luonteella, temperamentilla ja mahdollisilla ongelmilla.

Sukupuoli ei suojaa lähisuhdeväkivallalta

Teksti ja kuvat: Minna Korva-Perämäki

Myös mies voi rikkoa väkijärjestyksen kulttuurin ja hakea apua itselleen ja perheelleen.

Miehet eivät halua jättää perheitään ja saattavat inhimillisesti pelätä jäävänsä yksin, sillä parisuhdeväkivallan pohjalla on usein molemminpuolinen tai toisen puolison riippuvuusuhde, Kersalo valottaa yleistä miehen tilannetta väkivaltaisessa suhteessa.

Hän kertoo, että Kuopiossa ja Joensuussa ollaan aloittamassa huhtikuun alussa parisuhdeväkivaltaa kokeneille miehille vertaistukiryhmiä.

– Ryhmät ovat ammatillisesti ohjattuja, ja niissä on tavoitteena päästä keskustele-

maan väkivallan kokemuksista hyödyntäen miesten omia kokemuksia. Tavoitteenamme on rohkaista miehiä puhumaan ja miettiä yhdessä keinoja väkivallasta selviytymiseen, Kersalo lisää.

Rajojen asettamisen vaikeus

Rikosuhripäivystyksen Itä-Suomen alue-toimiston lähisuhdeväkivaltatyön koordinaattori **Suvi Essel** kertoo, että marraskuun alusta tuli voimaan EU:n uhridirektiivi, jonka lainsäädäntömuutoksilla parannetaan uhrien asemaa hyvin.

– Miesten osuus RIKUn lähisuhdeväki-

valtapalveluissa uhreina on vielä pieni, mutta toivon, että heitä ohjataan meille yhä enemmän tietoisuuden myötä. On tärkeää, että viranomaiset osaavat toimia tasapuolisesti ja ajatella lähisuhdeväkivaltaa sukupuolesta riippumatta. Vaikka miesten kokemus fyysinen väkivalta ei välttämättä ole aina niin rajua kuin naisten, on väkivallan kokemus aina ainutlaatuinen ja yksilöllinen kokemus, joka jättää jälkensä meihin jokaiseen. Jokaisella meistä on oikeus niin fyysiseen kuin henkiseen koskemattomuuteen sukupuoleen katsomatta, Essel painottaa.

Oulun Ensi- ja turvakoti ry:n väkivaltatyön tiimivastaava Riitta Pohjoisvirta ja Jussi-työssä psykoterapeuttina toimiva Paula Mällinen.

Hän jatkaa, että väkivallan tunnistaminen rikokseksi on haastavaa myös itse suhteissa, sillä väkivallan jatkuessa pitkään sen tiedostaminen hämärtyy.

– Lähisuhdeväkivallassa rajanveto hyväksytyin käyttäytymisen ja väkivaltaisen käyttäytymisen välillä voi olla osapuolille hankalaa.

RIKUn tilasto 2015

**Miehiä kaikista asiakkaista noin 18%.
Miehiä ohjataan palveluun edelleen selvästi naisia vähemmän.**

Miehet asiakkaina tietyissä rikostyypeissä:

- Muu pahoinpitely 28%
- Kiusaaminen/henkinen väkivalta 10%
- Muu uhkailu/häirintä/kirstys 7%
- Pari- ja lähisuhdeväkivalta 7%
- Ryöstö 5%
- Lapsen kohdistunut seksuaalinen väkivalta 7%
- Lapsen kohdistunut väkivalta 5%
- Lähestymiskieltoasiat 4%
- Henkirikos 4,5%
- Varkaus 3 %
- Uhkailu läheisen taholta 3%

Ensi- ja turvakotien liitto ry:n tilasto 2015

Ensi- ja turvakotien liitto ry:n suunnittelija, YTM **Veli-Matti Toikka** kertoo, että heidän tilastoissaan miesten määrä on noussut valtakunnallisesti, mutta niin on noussut naistenkin määrä. Miesten suhteellinen osuus on noussut enemmän kuin naisten. Lasten määrät ovat myös nousseet hieman vuoteen 2014 verrattuna

Asiakkuus lähisuhdeväkivalta: Aikavälillä 1.1.-31.12.2015 Etu-liiton turvakodeissa yhteensä (prosenttiosuus aikuisista) naisia 972 (94%), miehiä 64 (6%) ja lapsia 1092

Lähde: Tuhansien iskujen maa – miesten kokemus väkivalta Suomessa. Markku Heiskanen & Elina Ruuskanen. HEUNI. Helsinki 2010.

Naiset kokevat selvästi enemmän työväkivaltaa

Teksti ja kuvat: Minna Korva-Perämäki

Työpaikkavalta on työpaikan sisäistä tai työpaikan ulkopuolelta tulevaa uhkaa ja sitä voi esiintyä alalla kuin alalla. Työpaikkaväkivallalla tarkoitetaan loukkauksista sanallisesti, uhkailua tai pahoinpitelyä työhön liittyvissä oloissa silloin, kun se vaarantaa turvallisuuden, hyvinvoinnin tai terveyden.

Työturvallisuuskeskuksen vuonna 2010 julkistaman Työväkivallan riskiammatit -tutkimusraportin mukaan terveyden- ja sairaanhoi-

Tilajärjestely kuten huonekalujen sijoittelu on osa työturvallisuuden ennakoinnista.

totyössä toimivista haastatelluista jopa 18,3 prosenttia oli joutunut työpaikkaväkivallan kohteeksi. Muissa ammateissa osuus oli tuolloin neljä prosenttia.

Työväkivallan riskitoimialoja ovat poliisi, vartiointi, liikennöinti, hotelli- ja ravintola-ala, terveydenhuolto, sosiaaliala, kasvatus- ja opetusala ja kaupan ala.

Väkivallan riski työpaikoilla kasvaa silloin, kun työskennellään yksin tai kohteessa, jonka henkilöstömäärä on pieni. Riskiä lisää myös työskentely öisin tai aikaisin aamulla sekä se, että joutuu kohtaamaan työaikana päihtyneitä tai psyykkisesti tappeluttomia henkilöitä.

Työväkivalta jaetaan kolmeen osaan: fyysiseen väkivaltaan, väkivallalla uhkailuun ja kiusaamiseen sekä ahdisteluun.

Sairaanhoitajat riskiryhmässä

Oulun yliopistollisen sairaalan yhteispäivystyksessä vs. osastonhoitajana työskentelevä **Marika Kivirinta** sanoo, että vaikka väkivallan uhkailun kohteeksi ei saisi joutua kukaan, niin se on arkipäivää erityisesti terveydenhoitoalalla.

– Hoitajat ja muut hoitoalalla työskentelevät joutuvat kohtaamaan väkivallan uhkaa jatkuvasti muun muassa kehitysvamma-alueella, psykiatrialla, päivystyksessä ja vuodeosastoilla. Väkivallan uhka jää yleensä onneksi sanalliseksi uhkailuksi, mutta kehitysvamma-alueella ja muisti-

sairaiden parissa työskentelevät saattavat joutua myös fyysisen väkivallan kohteeksi. Näissä tilanteissa esimerkiksi hoitotilannetta ymmärtämätön potilas pyrkii puremaan, raapimaan tai potkimaan hoitavaa henkilöä, hän kuvailee.

Kivirinta jatkaa, että esimerkiksi päivystyksessä työskenteleminen on asenne- ja ammatinvalintakysymys.

–Täällä näkee paljon erilaisia asiakkaita. Uhkaava tilanne syntyy yleensä asiakkaan ja hoitotyöntekijän keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Uhkaavien tilanteiden taustalla on usein sekavat ja/tai päihtyneet asiakkaat, jotka eivät ole tyytyväisiä saamaansa hoitoon. Epäasiallista käytöstä eivät toteuta vain päihdeasiakkaat, vaan sanallista uhkailua ja haukkumista voi saada niskaansa myös esimerkiksi potilaiden omaisilta. Meillä on tapana aina sanallisesti rauhoitella tilannetta ja tiukan paikan tullen meillä on mahdollisuus ohjata epäasiallisesti käyttäytyvä henkilö myös ulos rakennuksesta. Vaikka joudumme kohtaamaan väkivallan uhkaa, meidän ei tarvitse silti hyväksyä sitä, hän tiivistää.

Ennakoinnin merkitys

Työterveyslaitoksen mukaan Suomessa joutuu uhkailun tai fyysisen väkivallan kohteeksi vähintään 110 000 työntekijää vuoden aikana. Uhkaavien tilanteiden kohtaaminen eri aloilla on nykyään yleistä, minkä vuoksi työpaikoilla tulee olla laadittuna työturvallisuuslain mukaiset suunnitelmat ja toimenpiteet. Sairaanhoidopiirin työsuojelutoiminnassa noudatetaan kunnallisen alan työsuojelu- ja työympäristösopimusta, lakia työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa sekä sairaanhoidopiirin edustuksellista yhteistoimintaohjetta.

Työväkivallan ennaltaehkäisy ja vähentäminen on ensisijaisesti organisaatioiden omaa työtä, ja se on osa työpaikan turvallisuus- kulttuuria ja turvallisuusjohtamista.

Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoidopiirin työsuojeluvaltuutettu **Petra Neitola** kertoo, että päihdeasiakkaat asettavat hoitotyön toteuttamiselle haasteita.

– Alkoholi ja huumeet ovat suuri syy väkivaltaiselle ja uhkaavalle käytökselle. Päihtymystilan arviointi ei aina ole helppoa, etenkin jos hoitohenkilökunta ei tiedä, mitä aineita kyseinen henkilö on käyttänyt. Tärkeintä ennalta-arvaamattomissa tilanteissa on aina ennakointi. Olemme pyrkineet yhdessä hoitohenkilökunnan kanssa suunnittelemaan ja järjestämään eri osastoilla ja poliklinikoilla ympäristön mahdollisimman turvalliseksi. Työympäristön turvallisuuden suunnittelemiseen kuuluu muun muassa henkilökunnan koulutus mahdollisiin väkivaltatilanteisiin, tilajärjestelyt, hälytys- ja valvontalaitteiden läheisyys ja toimivuus, sekä poistumisteiden mahdollisuus. Meillä on Oulun yliopistollisessa sairaalassa käytössä henkilökunnan sisäinen intranet, missä on esillä kaikki työsuojelua koskevat tiedot kaikkien nähtävillä, hän Neitola kertoo.

Työväkivalta eri aloilla

Maija Lyly-Yrjänäisen tekemän työ- ja elinkeinoministeriön Työolobarometrin (TEM raportteja 3/2016) mukaan vuonna 2013 väkivaltaa tai sen uhkaa koki pari kertaa kuukaudessa tai useammin neljä prosenttia naisista ja prosentti miehistä. Kiusaamisen tai väkivallan kokemukset olivat yleisimpiä monissa naisvaltaisissa ammateissa, kuten hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijöille, sairaanhoitajille, sosiaali- ja kulttuurialan asiantuntijoille, opettajille sekä palvelu- ja myyntityöntekijöille.

Miesvaltaisista ammateista kokemukset olivat enemmän tuttuja suojelu- ja vartiointityöntekijöille.

Oulun yliopistollisen sairaalan yhteispäivystyksessä vs. osastonhoitajana työskentelevä Marika Kivirinta ja PPSHP:n työsuojeluvaltuutettu Petra Neitola.

Työturvallisuuskeskuksen Työväkivallan riskiammatit -julkaisun mukaan työväkivallalle on tyypillistä, että se kasautuu tiettyihin ammatteihin, ja väkivallan riskiammatit ovat pysyneet hyvin samantyyppisinä. Uutena ryhmänä työväkivallan riskiammattien joukkoon ovat nousseet palomiehet.

Naisten ja miesten väliset erot työssä koetun väkivallan suhteen ovat edelleen selkeät. Naiset (5,6 %) kokevat kaksi kertaa enemmän väkivaltaa työssään kuin miehet (2,5 %). Naisten keskimääräisesti miehiä yleisemmän työväkivallan taustalla on se, että väkivaltaa esiintyy aloilla, joilla työskentelee lukumääräisesti paljon naisia. Vaikka naiset kokevat laaja-alaisemmin työväkivallan uhkaa, riskiammattien sisällä sosiaalialalla kuitenkin miehet kokevat naisia useammin työväkivaltaa, koska heille kasautuu sosiaali- ja terveydenhuollon aloilla enemmän kontrolitehtäviä.

Ohjeita uhkan ja vaaran mahdollisuuteen työpaikalla

- Kiinnitä huomio pukeutumiseesi, kuten kyniin rintataskuissa. Poista kaulasta huivi ja korut, sido pitkät hiukset kiinni.
- Tukevat kengät jalassa takaavat sujuvan liikkumisen.
- Testaa, että hälytyslaitteet ovat kunnossa ja puhelin valmiina tutussa paikassa.
- Pidä kulkutie auki ulko-ovelle äläkä eristäydy kaksin väkivaltaiseksi arvioidun henkilön kanssa.
- Havainnoi ja tarkkaile vastapuolen ruumiinkieltä, eleitä, hengitystä ja puhetyyliä.
- Kiinnitä huomio omaan sanalliseen viestintääsi. Hallitse äänesi rauhallisuus, ilmeesi ja älä tee yllättäviä liikkeitä.

Lähde: Toimi ennalta – ehkäise väkivaltaa, 2002

Onko Suomi väkivaltainen maa?

Suomen sisäministeriön mukaan maamme on kansainvälisesti vertaillen turvallinen maa. Suomessa asuvien ei tarvitse yleisesti pelätä satunnaista ulkopuolelta tulevaa väkivaltaa, mutta huolestuttavaa on suomalaisten aikuisten keskenään toteutuva lähisuhdeväkivalta ja lasten kohdalla julma koulukiusaaminen.

Teksti: Minna Korva-Perämäki

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin, Poliisiammattikorkeakoulun ja Poliisihallituksen ylläpitämän henkirikollisuuden seurantarjestelmän mukaan suomalainen väkivaltarikollisuus on kääntynyt vuoden 2011 jälkeen laskuun. Vuonna 2013 poliisin tietoon tuli 36 710 väkivaltarikosta, joka on noin 5 000 rikosta vähemmän kuin vuonna 2011. Maaliskuussa 2014 julkaistun EU:n perusoikeusviraston tutkimus kuitenkin kohautti, sillä sen mukaan suomalaisista naisista jopa 47 prosenttia on kokenut fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa 15 ikävuoden jälkeen. Tutkimuksen mukaan Suomi on naisille Euroopan väkivaltaisimpia maita.

Suomi on noussut viime vuosina rajusti esille kansainvälissä uutisissa myös koskien koulu- ja perhesurmia. Suomen neljä raakaa joukkosurmaa tapahtuivat Jokelassa, Kauhajoella, Espoon Sellossa ja Hyvinkäällä. Lisäksi vuoden 2003 jälkeen maassamme on tapahtunut ainakin 35 perhe- ja lastensurmaa. Vaikka EU:n tutkimuksen mukaan Suomi on naisille väkivaltainen maa, yllä mainituista perhe- ja lapsisurmista 24 oli äidin ja 11 isän tekemää.

Tilastojen mukaan yli puolet Suomessa tapahtuvista henkirikoksista on miesten keskinäistä väkivaltaa (60%), mutta toiseksi yleisin henkirikostyyppi on parisuhdekumppanin tai entisen kumppanin surmaama nainen (18%). Nainen joutuu Suomessa kumppaninsa surmaamaksi neljä kertaa miehiä useammin.

Henkirikollisuus vähenemässä

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutissa kymmenen vuotta tutkijana työskennellyt valtiotieteiden tohtori **Mikko Aaltonen** kertoo, että rajuista joukko- ja perhesurmista huolimatta henkirikollisuus on maassamme vähenemään päin.

– Henkirikosten määrä on ollut laskusuunnassa viimeiset parikymmentä vuotta, ja törkeiden pahoinpitelyjen määrä on pysynyt jo pitkään suhteelliseen vakaana. Lievien ja perustunusmerkistön mukaisten pahoinpitelyjen määrä on sitä vastoin kasvanut viime vuosikymmeninä, mutta epäselvää on, missä määrin tähän vaikuttavat muutokset poliisille ilmoittamisessa ja kirjaamisessa, Aaltonen kertoo.

Hän jatkaa, että uhritutkimusten mukaan vammaan johtaneen väkivallan määrä on pysynyt maassamme varsin tasaisena tuona samana ajanjaksona. Vuoden 2011 jälkeen poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyjen määrä on päinvastoin laskenut.

– Vaikuttaa todennäköiseltä, että ainakin osaselitys kasvaneeseen poliisin tietoon tulleeseen lievemmän väkivallan määrään viime vuosikymmeninä on muutos väkivaltaa koskevissa asenteissa. On viitteitä, että kynnyksellä ilmoittaa väkivallasta poliisille on laskenut, ja että väkivallaksi käsitetään nykyään laajempi kirjo tekoja kuin aikaisemmin. Samaisesta syystä pitkän aikavälin vertailut väkivallan määrässä ovat hankalia. Päihteillä on myös merkittävää rooli suomalaisessa väkivallassa. Mielenterveysongelmien määrän yhteydestä väkivallan määrään sen sijaan ei ole tuoretta tutkimusnäyttöä, hän tiivistää.

Samat henkilöt tilastoissa

Velkaongelmien ja rikoskäyttäytymisen yhteyteen sekä väkivallan uhriksi joutumisen ja väkivallan tekemisen väliseen yhteyteen nykyisessä tutkimuksessaan perehtyvä Aaltonen korostaa, että suhteellisen pieni osa suomalaisista tekee merkittävän osan kaikista rikoksista.

Kuva: Miisa Koivukangas.

– On näyttöä, että vuonna 1981 syntyneiden suomalaisten rikollisuus ikävuosina 15–30 kasaantui hyvin voimakkaasti rikosaktiiviselle joukolla. Kolme prosenttia miehistä oli epäiltyä 54 prosentista kaikista poliisin tietoon tulleista rikoksista, kun prosentti naisista vastasi 56 prosentista kaikkia rikoksia, hän painottaa.

Aaltonen lisää, että pohdittaessa sitä, onko Suomi väkivaltainen maa, kansainvälisesti vertailu on hyvin vaikeaa.

– Henkirikollisuuden tasolla mitattuna Suomi on väkivaltaisempi maa kuin vertailukelpoiset Skandinavian ja Länsi-Euroopan maat. Toisaalta kansainväliset kyselytutkimukset osoittavat, että suomalaiset nuoret eivät ole keskimäärin sen väkivaltaisempia kuin muissa pohjoismaissa, eikä suomalaisten riski joutua väkivallan uhriksi kansainvälisessä vertailussa ole erityisen korkea, vaan lähellä eurooppalaista keskitasoa. Vain pieni osa kaikesta väkivallasta tulee loppujen lopuksi poliisin tietoon, sillä riko-

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutissa työskentelevä Mikko Aaltonen. Kuva: Petri Danielsson.

suhritutkimuksen mukaan 13,1 prosenttia vähintään läimäysin sisältäneistä teoista ilmoitettiin poliisille, kun vastaava osuus vammaan johtaneesta väkivallasta oli 19,7 prosenttia. Naisiin kohdistuva väkivalta ilmoitettiin lisäksi harvemmin poliisille kuin miehiin kohdistuva, Aaltonen tiivistää.

Väkivalta ja kiusaaminen

Väkivallan kierre saattaa syntyä jo nuorena, siksi Suomen täytyy jatkossakin panostaa voimakkaasti syrjäytymisen ja kiusaamisen ehkäisemiseen lapsen syntymästä saakka. Tutkimusten mukaan kiusaamista esiintyy jo päiväkodeissa, ja kouluissa se on jo vakava ongelma.

Warwickin yliopiston tutkimus osoittaa, että lapset, joita oli kiusattu, kärsivät pitkällä aikavälillä enemmän mielenterveyden ongelmista kuin ne lapset, joiden vanhemmat olivat kurittaneet heitä väkivaltaisesti.

Suomessa sekä MLL:n että Vaasan yliopiston toteuttama ja Kunnallisalan kehittämissäätiön rahoittama Pelastakaa koulukiusattu -tutkimuksen mukaan Suomen peruskouluissa toistuvan kiusaamisen kohteiksi joutuu keskimäärin 6–10 prosenttia oppilaista päivittäin. Suomalainen oikeusjärjestelmä ja koulujen ongelmiin puuttuminen on koulukiusaamisasian kohdalla vielä hyvin puutteellinen, vaikka kiusaamisen ja kouluväkivallan seuraukset voivat olla julmia ja johtaa pahimmillaan sekä kiusaajan että kiusatun väkivallan kierteeseen myös vanhempainä.

Positiivisena asiana tutkimukset osoittavat, että nuorisorikollisuus on vähentynyt Suomessa lähes neljäsosan neljässä vuodessa. Vuonna 2011 viranomaisten tietoon tuli vajaa 60 000 15–20-vuotiaan tekemää rikosta, kun vuonna 2012 vastaava luku oli hieman yli 45 000. Suuri yksittäinen osasyys nuorisorikollisuuden vähenemiseen on alkoholikulttuurin muutos nuorten keskuudessa. Nuorisokyselyiden perusteella on havaittu, että alkoholin käyttö ei ole nuorten kesken enää trendikästä.

Nuorten kanssa tulee keskustella seksuaalirikoksista

Raiskaus ja seksuaalinen hyväksikäyttö ovat väkivallan muotoja, jotka loukkaavat yksilön seksuaalisuutta sekä itsemääräämis- ja ihmisoikeuksia. Seksuaalirikokset vaarantavat myös nuoren seksuaalikehityksen. Jokaisella ihmisellä on oikeus seksuaaliseen kasvurauhaan. Kenenkään ei tule loukata tai vahingoittaa nuoren seksuaalista kehitystä ja kasvua.

Vuonna 2015 poliisin tietoon tuli yhteensä 3312 seksuaalirikosta. Näistä 1063 oli nimikkeellä raiskaus tai törkeä raiskaus. Seksuaalisia hyväksikäyttöjä oli 1237. Loput olivat muita seksuaalirikoksia. Poliisin tietoon tulee hyvin vähän poikiin ja miehiin kohdistuneita seksuaalirikoksia, vaikka kokemuksemme mukaan myös he joutuvat seksuaalirikosten uhreiksi.

Oikealla tavalla kerrottuna

Aikuisten suusta kuulee usein mantran, ettei ikävistä asioista kannata puhua nuorille, koska ne lisäävät tuskaa ja ahdistusta. Puhumattomuus ja vaikeneminen eivät kuitenkaan auta nuoria. Nuorille tulee puhua seksuaalirikoksista, niiden eri muodoista, yleisyydestä ja siitä, miten tunnistaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavat teot. He tarvitsevat tietoa myös toimintatavoista, jos joutuu rikoksen kohteeksi, trauman aiheuttamista reaktioista sekä tunte- ja turvataidoista. Merkittävää on se, miten asioista puhutaan

nuorille. Oikealla tavalla kerrottuna asiat eivät aiheuta tuskaa tai ahdistusta, vaikka aiheet ovatkin rankkoja.

Keskusteluun kannattaa sisällyttää dialoginen ja yhdessä pohittamisen kulttuuri sen sijaan, että aikuinen kertoo ikään kuin "asiantuntijan" roolissa tosiasiat. Keskustelun tulee olla nuorta kunnioittavaa ja luoda toivoa. Nuorta ei pidä järkyttää tai pelotella, eikä ilmiön yleisyyttä tule liioitella tai väheksyä. Aikuisen ei myöskään pidä vahvistaa stereotyyppioita esimerkiksi rikokseen syyllistyneistä, uhreista tai tekotavoista.

Virheellisiä käsityksiä oikaisten

Nuorten kanssa on hedelmällistä keskustella seksuaalirikoksiin liittyvistä oletuksista ja ennakkoluuloista. Näin voidaan oikaista virheellisiä käsityksiä. Yksi tyypillisemmästä oletuksesta on se, että pojat tai miehet eivät joudu seksuaalirikoksen uhreiksi. Vahvana ennakkoluulona on ajatus siitä, että seksuaalirikos on pilannut uhrin koko loppuelämän, eikä kukaan voi auttaa uhria. Nuorille on tärkeää puhua myös siitä, että seksuaalirikoksen kokemuksesta on mahdollista toipua. Nuorille on hyvä antaa vinkkejä, mistä eri pakoista voi hakea keskustelua, jos joutuu seksuaalirikoksen tai muun seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavan teon kohteeksi. Lisäksi on tärkeää kertoa väkivallan herättämistä tunteista, kuten häpeästä, syyllisyydestä ja avuttomuuden tunteesta, sekä siitä, miten näitä tunteita voisi käsitellä.

Lohtua ja toivoa löytäen

Yhdessä kannattaa miettiä, mitkä asiat yleensä auttavat sekä tuovat lohtua ja toivoa, kun mieli on maassa, ahdistaa ja olo on muutenkin toivoton. Näitä voivat olla esimerkiksi asiasta puhuminen, musiikki, taide, piirtäminen, kirjoittaminen, elokuvat, metsässä samoilu, meren äärellä oleminen, liikunta, ystävän tai lemmikin kanssa ajan vietto.

Raiskauksista ja muista seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavista teoista sekä näiden ennaltaehkäisystä on tärkeää puhua kaikille nuorille – pojille, tytöille, sateenkaarinuorille, erityisnuorille, vammautuneille, kantasuomalaisille, turvapaikanhakijoille, maahan muuttaneille, vaihto-oppilaille ja niin edelleen. Tunne- ja turvataitokasvatusta ovat kaikki ne asiat, jotka edistävät nuoren seksuaaliterveyttä, seksuaalista kasvurauhaa sekä itsemääräämis- ja ihmisoikeuksia.

*Kirsi Porras
erityisasiantuntija
Väestöliitto*

Nuorten kanssa on hyvä käsitellä vaikeitakin asioita. Kuva: Unsplash, Chris Brignola

Seuraavista asioista kannattaa keskustella nuoren kanssa

- Seksuaalinen itsemääräämisoikeus kuuluu kaikille ihmisille sukupuoleen, ikään tai seksuaaliseen suuntautumiseen katsomatta.
- Seurustelusuhde ei saa perustua pelkoon, väkivallan käyttöön tai sillä uhkaamiseen.
- Raiskaus ja pakottaminen seksuaaliseen tekkoon ovat aina rikoksia – myös seurustelu- ja parisuhteessa sekä avo- tai avioliitossa.
- Jokaisella on oikeus koskemattomuuteen ja oikeus tulla suojatuksi ei-toivotuilta seksuaalisilta teoilta. Toisen koskemattomuutta ei saa loukata myöskään verbaalisesti nimittelemällä.
- Apua on saatavissa, jos on kokemuksia seksuaalisesta väkivallasta tai loukkauksista. Avun hakemista ja saamista ei tarvitse hävetä.
- Myös pojat ja miehet voivat puhua seksuaalisen väkivallan kokemuksistaan ilman leimamista tai häpeää.

Tilastotietoa

Vuonna 2014 poliisin tietoon tuli raiskausrikoksia:

- ikäryhmä 10–14-vuotiaat: 83 kappaletta. Uhreista poikia oli 2.
- ikäryhmä 15–17-vuotiaat: 142 kappaletta. Kaikki teot kohdistuivat tyttöihin.
- ikäryhmä 18–20-vuotiaat: 159 kappaletta. Uhreista poikia oli 5.

Vuonna 2014 poliisin tietoon tuli lapsen seksuaalisia hyväksikäyttörikoksia:

- ikäryhmä 10–4-vuotiaat: 615 kappaletta. Uhreista poikia oli 43.
  - ikäryhmä 15–17-vuotiaat: 255 kappaletta. Uhreista poikia oli 21.
- Lähde: Tilastokeskus

Kouluterveyskyselyn 2013 mukaan ensimmäisen polven maahanmuuttajapojoista 32 prosenttia ja tytöistä 28 prosenttia oli vastannut joutuneensa seksuaalisen väkivallan kohteeksi.

Poikien ja miesten kokema seksuaalinen väkivalta

Mikä tulee ensimmäisenä mieleen sanayhdistelmästä seksuaalirikoksen uhri? Todennäköisesti nuori, yllättäen ulkona raiskatuksi joutunut nainen. Kun kohtaamme poikia tai miehiä, kuinka usein käy edes mielessä, että voisiko hänen pahoinvointinsa takana olla seksuaalinen väkivalta. Jos me itse emme ole valmiita avaamaan keskustelua aiheesta, on siihen harvoin valmis myöskään se toinen.

Miesten kokemasta seksuaalisesta väkivallasta puhutaan vähän. Siitä puhuvat vähän auttajat ja sitä kokee neet. Tuoreita tutkimuksiakin on vaikea löytää. Mikä tässä aiheessa on niin vaikeaa, että siitä vaietaan?

Miehiin liittyvään seksuaaliseen väkivaltaan liittyy paljon myyttejä. Niitä on meillä muilla, mutta myös väkivaltaa kokeneilla. Mies on vahva ja pystyy puolustamaan itseään. Mies ei ole uhri. Varsinkin kun uhrina on poika, pitää muistaa että kyseessä on vasta lapsi tai nuori. Ja he ovat haa-

voittuvampia kuin aikuiset. Sukupuoli ei tee heistä mitenkään kestävämpiä ja kykenevämpiä. Vastuu on aina aikuisen, sekä tekijänä että auttajana.

Netin kautta kokeiluihin

Varsinkin nuoret seksuaalivähemmistöihin kuuluvat pojat ovat alltiita joutumaan seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Nuori lähtee pohtiessaan seksuaalista identiteettiään etsimään usein tietoa ja keskusteluseuraa netistä. Turvallisen tuntuinen aikuinen tai kokenempi mies voi saada koukkuun nuoren, joka kaipaa tukea ja peilipintaa ajatuksilleen. Jos mies saa houkutelua nuoren avautumaan tai ryhtymään seksuaalisiin tekoihin, nuori saattaa suostua mihin tahansa pitääkseen asian salassa. Ja mitä syvemmälle hän tilanteeseen ajautuu, sitä vaikeampi siitä on kertoa.

Nuoria houkutelullaan myös alkoholin, tupakan ja pelien avulla tilanteisiin, joissa heitä yritetään käyttää hyväksi. Eri kaupunginosissa on tiedossa kämppejä, joissa voi viettää aikaa ja saada ilmaista alkoholia. Pojat saattavat varoitella toisiaan sammumasta tai jäämästä sinne yöksi. Seksuaalista väkivaltaa tai sen yrittämistä kuitenkin tapahtuu ja niiden tuomat seuraukset voivat vielä moninkertaistua, jos toiset nuoret saavat tietää asiasta. Seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta uhri voi kokea tapahtuman jälkeen hämmennystä omasta seksuaalisuudestaan. Pelko homoksi leimaatumisesta, jos tekijä on mies, on usealle syy vaieta asiasta kokonaan.

Häpeä ja syyllisyys

Joskus auttajan tärkein tehtävä on antaa sanat tapahtuneelle. Niiden löytymistä vaikeuttaa asiaan liittyvä häpeä ja epävarmuus siitä, mitä oikeastaan tapahtui ja oliko se väärin. Teinkö minä jotain väärin? Varsinkin jos on kyse miesten kokemasta seksuaalisesta väkivallasta parisuhteessa, voi sen tunnistaminen olla haasteellista myös auttajalle.

Mies kokee helposti syyllisyyttä siitä, että hänellä oli erektio, vaikka tilanne olisi ollut epämiellyttävä. Tästä heitä myös syyllistetään ajatuksella, että kyllä hänen täytyi olla kiihottunut ja nauttia tilanteesta erektion ja ehkä vielä laukeamisenkin vuoksi. Erektiota pidetään miehen halun merkinä, mutta se voi olla myös tahaton reaktio eikä merkitse suostumusta seksiin. Erektio voi tulla kiihottumisen lisäksi myös pelästymisestä, jännittämisestä tai kivusta.

Mies naisen uhrina

Naisten miehiin kohdistama seksuaalinen väkivalta jää ehkä eniten piiloon. Se voi olla mm. seksiin kiristämistä, auktoriteet-

Vahvan miehen ihanne vaikeuttaa poikien ja miesten näkemistä uhreina. Kuva: morgueFile, suzeneye.

tiaseaman väärinkäyttöä, äidin tekemää seksuaalista hyväksikäyttöä tai nuoren houkuttelua seksiin ja sen jälkeen painostamista jatkamaan. Miesten on vaikea myöntää joutuneensa uhriksi, jos tekijänä on nainen. Tilannetta ei auta ympäristön vähättelevä ja joskus jopa humoristinen suhtautuminen tilanteeseen. Jos kertoo tai yrittää kertoa jollekin kokemastaan, ja vastaanotto on paha oloa lisäävää tai nöyryyttävää, ei toista kertaa ehkä tule.

Seksuaalinen häirintä on vain naisiin kohdistuvaa. Vai onko? Olen kuullut tarinoita naisvaltaisella paikalla työskennelleiltä nuorilta miehiltä, jotka ovat olleet aivan kauhuissaan heihin isona ryhmänä kohdistetuista kommentteista, kosketteluista ja muista lähestymisistä. Tilanne on hankala, miten selvitä tilanteesta kunnialla tai näyttämättä omaa hämmennystään. Häirintää ei missään nimessä tule sotkea flirttiin, jossa molemmat osapuolet ovat tasavertaisesti mukana.

Kuunnella ja kohdata

Miten asiasta voi kysyä? Miten otan miehiin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan puheeksi? Näitä pohdintoja kuulee usein.

Ensimmäiseksi pitää katsoa peiliin. Mitkä ovat minun tabuni, ennakkoluuloni ja myyttini? Ne pitää uskaltaa kaivaa esille ja myöntää. Vasta sitten voi tehdä asialle jotain. Seksuaalista väkivaltaa kokenut voi kokea tarvitsevansa apua, mutta samaan aikaan pelätä, että uskotaanko häntä ja miten muut tietoon reagoivat. Siksi auttajan on tärkeää uskaltaa pysähtyä, kuunnella ja kohdata. Ja kysyä suoraan.

Tiina Rantanen
aluejohtaja
RIKUn Lounais-Suomen aluetoimisto

ERITYISASIAANTUNTIJA

Erityisasiantuntija vastaa –palstalla erityisasiantuntija vastaa toistuvaan hankalaan kysymykseen tai selittää usein käytettävän mutta vaikeasti ymmärrettävän termin.

Mitä tarkoittaa sukupuolisensitiivisyys, Amnestyn Suomen osaston ihmisoikeustyön johtaja Pia Puu Oksanen?

Sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa herkkyyttä huomioida sukupuolen erilaiset ilmaisutavat, tulkinnat ja vaikutukset eri elämänalueilla, kulttuurissa ja yhteiskunnassa. Vaikkapa väkivaltatyössä sukupuolisensitiivisyyden sijaan monesti asetetaan tavoitteeksi sukupuolineutraalius. Sukupuolisensitiivisyys ja sukupuolineutraalius ovat eri asioita, ja sisällöllisesti kaukana toisistaan. Sukupuolisensitiivisessä asiakas kohtaamisessa tunnustetaan ja halutaan ymmärtää sukupuolen merkitys yksilölle. Sukupuolisensitiivisen kohtaamisen onnistumisen edellytys on stereotyyppioista ja mustavalkoisuudesta irrottautuminen: siinä korostuu yksilöllisen sukupuolikokemuksen ja -identiteetin huomioiminen asiakasta kunnioittavalla tavalla.

Sukupuolisensitiivisyys ei tarkoita sitä, että ummistetaan silmät valta-eroilta sukupuolten välillä.

Aina silloin tällöin väkivaltakeskustelussa esitetään mielipiteitä, ettei sukupuolierityisiä palveluja tarvita. Sukupuolisensitiivinen lähestymistapa palvelutarpeeseen on, että sukupuolierityisyyttä tarvitaan: sukupuolten välillä on edelleen suuria valta-eroja sekä yksilö- että yhteiskunnallisella tasolla. Nämä valta-erot tuottavat syrjintää. Sukupuolisensitiivisyys on siis sukupuolinäkökulman huomioon ottamista. Sukupuolinäkökulman huomioon ottaminen kaikissa yhteiskunnan toiminnoissa on edellytys tasa-arvolle.

Kasvatustyössä sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa sitä, että tunnistetaan erilaisia nuorena olemisen tapoja.

Sukupuolittuneita rooleja ja käyttäytymismalleja puretaan, avataan ja laajennetaan. Tavoitteena on kohdata jokainen ihminen tasa-arvoisesti ja sukupuolisensitiivisesti. Huomioidaan, että sukupuoli on moninainen, ja ilmenee moninaisesti, eikä sitä voi palauttaa vastakkaisiin, selvästi erottuviin sukupuoliin. Sukupuolen moninaisuudella viitataan sekä sukupuolivähemmistöihin että sukupuolienemmistöihin. Sukupuolisensitiivisessä nuorten työssä tunnistetaan ja ymmärretään, että sukupuolten kasvuun ja kehitykseen liittyy erityiskysymyksiä, jotka ovat sukupuolisidonnaisia.

Naisten Linja on paikka, jossa kaikki väkivaltaa kokeneet naiset voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja kertoa kokemuksistaan. Heitä kuunnellaan ja uskotaan. Uhrin syyllistäminen on eräs pahimmista esteistä toipumisen tiellä. Väkivalta satuttaa aina.

Mitä haavoittuvammassa asemassa nainen on, sitä vaikeampaa hänen on saada apua ja tukea jouduttuaan väkivallan kohteeksi. Naisten Linjan vastaus haavoituille ryhmille on naisten moninaisuustyö.

Väkivaltaa kokeneiden naisten moninaisuus

Tällä hetkellä moninaisuustyöme ryhmiä ovat vammaiset ja pitkäaikaissairaat naiset, romaninaiset ja rikoksia tehneet naiset. Yhteistä näille ryhmille on se, että jokainen mainittuihin ryhmiin kuuluva on joutunut tai on ainakin vaarassa joutua yhteiskunnan ulkopuolelle. Normitus ja ennakoasenteet määrittelevät kunkin ryhmän ja etenkin siihen kuuluvan yksilön ikäkaisten luulojen ja uskomusten kautta.

Näihin ryhmiin kuuluvia naisia rasittaa, muita naisia enemmän, myös yhteiskunnan rakenteista nouseva rakenteellinen väkivalta. Pitää asioida paljon eri viranomaisten kanssa, täytellä lipputa ja lappusia. Tukea ja palveluja saadakseen pitää olla aina valmis kertomaan kaikki intiimeimmätkin yksityisasiansa silloin kun viranomainen niitä kysyy, ulkopuolisista korvista välittämättä. Tietosuoja ei ole mikään itsestäänselvyys. Usein se on pelkkää unelmaa.

Tämän vuoden helmikuussa avasimme iltapäiväpäivystyksen Naisten Linjalle. Se on tarkoitettu nimenomaan erityisen haavoittuvassa asemassa oleville naisille.

Lisätietoa naisten moninaisuudesta löytyy naistenlinja.fi. Klikkaa laatikkoa "Tietoa väkivallasta" ja sieltä "Naisten moninaisuus".

Pirkko Justander
suunnittelija
Naisten Linja

*Väkivallan kokemuksen kanssa ei tarvitse jäädä yksin.
Kuva: Stocsnap.io, Daria Nepriakhina*

Emme mielellämme puhu erityisryhmistä, koska se jo sanana sisältää ulkopuolisuuden stigman. Puhumme mieluummin siitä, kuinka meitä naisia on monenlaisia ja meitä yhdistää naiseus. Jos tai kun elämässämme kohtaamme väkivaltaa, pitää tuen ja avun saamisessa huomata myös lähtökohdistamme nousevat tarpeet.

NAISTEN LINJA

Naisten Linjan puhelinpäivystys erityisen haavoittuvassa asemassa oleville naisille: 0800 02 400 tiistaina ja keskiviikkona klo 12–15

Soittaminen on maksutonta, luottamuksellista ja anonyymia. Puhelimeen vastaa ammattilainen.

Samassa numerossa koulutetut vapaaehtoiset vastaavat iltaisin ja viikonloppuisin.

Soittoajat kaikille naisille: ma-pe klo 16–20 ja la-su klo 12–16

Ei kosmeettisia leikkauksia intersukupuolisille lapsille

Teksti: Heli Yli-Räsänen

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta (ETENE) otti kantaa 4.4. 2016, että sukupuoli määrittävät toimenpiteet kuten leikkaukset ovat turhia lapsille. Kantaa tukee kehon itsemääräämisoikeus. Intersukupuolisen lapsen kasvu sukupuoli-identiteettiin ei määrity ulkoisten tekijöiden kautta, vaan kosmeettiset toimenpiteet voivat aiheuttaa ahdistusta, kokemusta vääränlaisuudesta ja jopa ulkoisen kehityksen ja oman sukupuoli-identiteetin välisen ristiriidan, esimerkiksi jos pojaksi itsensä kokeva intersukupuolisena syntynyt on toimenpiteiden ja kasvatuksen kautta ohjattu tytöksi.

Intersukupuolisuus käsittää monenlaisia muotoja, jossa yksilön biologian puitteissa ei ole yksiselitteistä määrittää häntä kaksijakoisen sukupuolikäsityksen mukaan naiseksi tai mieheksi. Vastasyntyneellä vauvalla voidaan todeta piirteitä sekä nais- että miestyypillisistä ulkoisista genitaaleista. Intersukupuolisuus voi olla myös ulkoisesti huomaamatonta kuten poikkeamia sisäisissä sukupuolielimissä tai hormonitoiminnassa esimerkiksi jonkun entsyymin puuttumisen takia tai sen vuoksi, että kromosomit eivät vastaa ulkoisten tekijöiden kautta määriteltyä sukupuolta.

Intersukupuolisuus todetaan usein viimeistään murrosiässä, kun esimerkiksi tytöksi oletetulla henkilöllä ei tule kuukautisia, tai tyyppilliset kasvumuutokset naiseksi ja mieheksi eivät etenekään tavallisesti. Intersukupuolisia lapsia syntyy vuodessa arvioiden mukaan yksi per 1500–2000.

ETENEn kannanotto koskee erityisesti vauvoille ja lapsille tehtäviä kosmeettisia toimenpiteitä sukupuolen määrittämiseksi. Suomessa tällaisia toimenpiteitä tehdään, kun taas esimerkiksi Maltalla ne ovat lailla kiellettyjä. Useilla intersukupuoliseksi jo lapsena todetuilla on terveet sukuelimet, ne vain näyttävät erilaisilta kuin tyyppillisesti naisilla ja miehillä. Yksilön tulisi suosituksen mukaan saada päättää sukupuoltaan määrittävistä kosmeettisista toimenpiteistä vasta, kun on kykenevä itse päättämään kehostaan – eivätkä kaikki silloinkaan halua toimenpiteitä. Joitakin toimenpiteitä lapselle voidaan joutua tekemään terveydellisistä syistä, mutta esimerkiksi terveiden sukupuoli-elinten silpomista ei katsota tällaiseksi.

ETENE suosittelee myös tiedon lisäämistä intersukupuolisuudesta ja sukupuolen moninaisuudesta etenkin vanhemmille, sote-alan ammattilaisille, varhaiskasvattajille, kouluihin, urheiluseuroille, seurakunnille ja kansalaisjärjestöille ja kaikille lasten parissa toimiville yhteisöille.

Myös henkilötunnuksen sukupuolisidonnaisuuden uudelleenarviointia suositellaan, sillä sukupuolen tunnistaminen naiseksi tai mieheksi on usein tarpeetonta. ”Silloin, kun sukupuolella on merkitystä, sitä koskeva identifiointi voidaan toteuttaa muutenkin kuin henkilötunnuksella”, kannanotossa sanotaan.

Kehon itsemääräämisoikeus on ihmisoikeus. Kuva: morgueFiles, trestletech

Lapsiasianvaltuutetun perustama HLBTI ja lapset –työryhmä otti is-lasten oikeudet esille ja nosti asian myös ETENEn asiaksi. Euroopan perusoikeusvirasto sekä Euroopan neuvoston ja YK:n ihmisoikeuskomissaarit ovat myös kiinnittäneet huomiota is-lasten hoitoon. Euroopan bioetiikkakomitea selvittää parhailaan lasten hoitokäytäntöjä kaikissa Euroopan neuvoston maissa.

Intersukupuolisuus on erotettava transsukupuolisuudesta. Intersukupuolinen on biologialtaan ”poikkeava” nais- ja miestyypillisestä sukupuolesta, transsukupuolinen puolestaan kokee syntyneensä väärän sukupuolen kehoon: sukupuoli-identiteetti ei täsmää kehon kanssa.

Lue ETENE:n kannanotto: <http://etene.fi/lausunnot-ja-kannanotot-2016>
Lisätietoa: www.intersukupuolisuus.fi

Oon siellä jossain mun – Seksuaalisesta väkivallasta toipuminen

Maaret Kallio, Väestöliitto, 2015,
Helsinki

Kuten kirjan nimi jo kertoo, käsitellään kirjassa toipumisesta seksuaalisesta väkivallasta ja luodaan valoa selviytymiseen. Yksi kirjan tavoitteista on tarjota vertaistukea seksuaalista väkivaltaa kokeneille. Toiseksi kirja tarjoaa neuvoja seksuaalista väkivaltaa kokeneiden läheisille ja ammattiauttajille.

Kirjan luettua päällimmäiseksi ajatukseksi jää aidon kohtaamisen ja kokemuksen uskomisen tärkeys. Tämä ei ole uutta seksuaalista väkivaltaa kohdanneiden kanssa työskenteleville. Kirjassa kuitenkin nousee esiin sekin tosiasia, että nämä asiat saattavat joskus unohtua ammatillisilta.

Kirja pohjautuu Kallion omaan pitkään työkokemukseen aihepiiriin parissa sekä anonyymistä nettikyselystä saatuihin vastauksiin. Vastauksia kyselyyn oli tullut 319. Kysely oli suunnattu seksuaalista väkivaltaa tai väkivaltaa kokeneille. Kirja rakentuu näiden kahden näkemyksen vuoropuheluun.

Kallio vetää yhteen huomioita ja tosiasioita, joita seuraavat kokijoilta kerätyt suorat lainaukset. Kirja muodostaa helposti sisäistettävän kuvauksen siitä, minkälaisen polun edessä seksuaalista väkivaltaa kokeneet ovat matkallaan selviytymiseen. Kirja etenee selkeissä vaiheissa.

Kirjan aluksi käydään läpi erilaisia positiivisia selviytymiskeinoja ja voimavaroja, joiden kautta kokijat ovat mahdollistaneet eteenpäin kulkemisen. Seuraavaksi kirja siirtyy kuvaamaan negatiivisia selviytymiskeinoja. Kallio onnistuu käymään läpi tämänkin puolen kokemuksista ilman syyllistämistä ja tuo hyvin esiin ainaisen mahdollisuuden selviytymiseen. Aika, avoimuus ja armollisuus ovat Kallion viesti kokijoille.

Muiden kokemukset toipumisesta antavat esimerkkejä selviytymisestä. On suuri merkitys kuulla myös vertaisen sanottamana tosiasia, että väkivallan tekijä on aina vastuussa tapahtuneesta eikä tähän ole mitään lieventäviä asianhaaroja. Vertaiset korostavat turhan häpeän voimaa ja tekstistä nouseekin häpeän vastavoimaksi puhuminen ja salailun lopettaminen.

Omien rajojen miettiminen ja takaisin rakentaminen on kyselyyn vastanneiden kohdalla ollut tärkeä vaihe selviytymisessä. Negatiiviset selviytymiskeinot ovat aiheuttaneet tilanteita, joissa tapahtuu uudelleen kaltointkohtelua tai väkivaltaa.

Kyselyyn vastanneiden kommentteista ja kokemuksista on koottu kohtaamisen 10 sääntöä sekä läheisille että ammattiauttajille. Kirja on helppolukuinen ja antaa selkeän kuvan siitä millaisia asioita seksuaalista väkivaltaa kokeneet joutuvat käymään läpi.

Kirja täyttää lupauksensa siitä, että se tarjoaa vertaistukea ja vinkkejä niin läheisille kuin ammattiauttajille. Kirja on ehdottomasti lukemisen arvoinen, kun haluaa ymmärtää paremmin seksuaalisen väkivallan kokijoita. Olisi ollut hienoa, jos kirjan taittoon olisi panostettu enemmän. Kirjan ulkomuoto on hyvin koulukirjamainen eikä tue kirjan sisältöä.

Maatu Arkio
verkko- ja nuortenpalveluiden koordinaattori
RIKU

ERIT-kolumnissa kirjoitetaan erityis- ja vähemmistöryhmiä koskevista asioista ja oikeuksista.

Uskonnollisia marginaaleja – ja oman itsensä löytämisen keskuksia

Uskonnolliseen yhteisöön ja perheeseen syntyminen ja siinä eläminen on hyvin monella tavalla erityistä. Uskonnollinen yhteisö voi tarjota suojaisan ja turvallisen kasvualustan, jossa arvot ovat selkeät ja maailmankuva kirkas. Ympäriällä sosiaalista elämää ja ihmissuhteita rikastava läheisten ihmisten joukko tekee olosta kotoisaa ja täyttä. Tällainen kasvuympäristö on esimerkiksi monilla vanhoillislestadiolaisilla.

Mutta entäpä, jos tuon lämpimän yhteisöllisyyden selkä kääntyykin jotakuta vastaan? Syynä voi olla yhteisön valtavirrasta erottautuva erilaisuus, seksuaalisuuteen tai sukupuoleen liittyvä, jolle ei löydy ymmärrystä turvalliseksi ja lämpimäksi koetusta perinteestä. Lämmin muuttuu kylmäksi ja työntää pois.

Teen parhaillaan tutkimusta vanhoillislestadiolaisista ihmisistä, jotka ovat keskustelleet verkossa omaa elämäänsä määrittävästä sukupuolipositioista tai seksuaalisesta itseymmärryksestä. Muutamat huomiot vanhoillislestadiolaisien hyvin- ja pahoinvoinnista voivat olla hyödyllisiä myös näitä ihmisiä kohtaaville ammattilaisille.

Kenen sanalla on painoarvoa?

Vanhoillislestadiolaisen liikkeen päälehti Päivämies on viime vuosien aikana entistä useammin kehottanut liikkeeseen kuuluvia hakemaan ulkopuolista apua tilanteisiin, joista ei yksin selvitä. Liikkeessä on totuttu perinteisesti ”omavaraiseen” auttamiseen, jossa liikkeen jäsenet auttavat toisiaan.

Ongelmien kasvaessa tällainen apu ei tietenkään usein riitä, ja ongelmat saattavat amatööriavulla jopa pahentua. Ammattiauttajien tukeen turvaututaan siis yhä useammin, varsinkin, kun sille on yhteisön hyväksyntä. Yhteisön hyväksyntä taas viittaa siihen, että yhteisöllä on yksittäisten ihmisten elämässä vahva rooli.

Seksuaalivähemmistöjen kohdalla auktoriteetti ei välttämättä ole liikkeen johto tai sanavaltaa käyttävät saarnaajamiehet, vaan lestadiolainen lähisuku. Perheen merkitys on ensisijainen siinä, miten yksilö kokee tulevaisuuden hyväksytyksi – tai hylätyksi – yhteisössä. Kaapista ulos astuva HLBTQ-ihminen tai sukupuolenkorjausta odottava henkilö voi näissä voimia vaativissa ja rankoissa elämäntilanteissa jäädä perheen taholta yksin juuri silloin, kun tukea ja hyväksyntää kaikkein eniten kaipaisi. Toisaalta näyttää siltä, että oman itsensä löytäminen sukupuolisesti tai seksuaalisesti antaa voimia, joiden avulla yksilöt jaksavat ylitse torjunnan ja hylkäämisen.

Tähän muutoskohtaan saattaa ajoittua myös liikkeestä irtautuminen, joka on vahvasta kulttuurisesta ympäristöstä johtuen rankkaa identiteetin ja oman minuuden purkamista, käsittelyä ja uudelleenrakentamista. Ilman ammattiapua siitä ei usein selvitä.

Miten uskonto vaikuttaa seksuaalisen itseymmärryksen syntymiseen?

Analysoimieni kertomusten perusteella yksilön seksuaalisuus alkaa saada sanoja aikuisuuden kynnyksellä, usein vasta avioitumisen jälkeen. Lestadiolaisuudessa avioidutaan usein nuorena, sillä esiaviollista seksiä ei pidetä hyväksyttävänä.

Tutkimusaineistossani naisten ja miesten seksuaalisuuden käsittely eroaa selvästi toisistaan: homomiehet näyttävät tiedostavan homoseksuaalisuutensa nuorina eivätkä edes päädy suhteisiin naisten kanssa. Naisten kohdalla (homo)seksuaalisuuden tiedostaminen näyttää tapahtuvan myöhemmin, usein vasta avioitumisen jälkeen, jolloin perheessä saattaa olla jo useita lapsia. Puhutaan tajuamisesta: ”Harmittaa vain, etten tajunnut sitä [lesboutta] jo lapsesta alkaen, vaikka kaikki merkit olivat näkyvissä”.

Naisten ja miesten erilaiseen, erivaiheiseen seksuaalisen erilaisuuden tiedostamiseen saattaa olla monia syitä, jotka eivät ole erityisen riippuvaisia uskonnosta. Kuitenkin vanhoillislestadiolaisuudesta tekee erityisen sen, että ehkäisyä ei hyväksytä, jolloin perheistä tulee muutamassa vuodessa suurperheitä. Naisten omaehtoiselle seksuaalisuudelle raskauksien, imettämisen ja synnyttämisen vuorottelussa saattaa jäädä vain minimaalisesti tilaa, mikä näyttää vaikeuttavan oman seksuaalisen erilaisuuden tunnistamista.

Vanhoillislestadiolaisuutta ei voi kuitenkaan pitää seksuaalikielteenä, mutta seksuaalisuuden toteuttamista pidetään hyväksyttävänä vain avioliitossa. Vakiintuneet puhuvat, joissa käytetään paljon verhottua, epäsuoraa kieltä seksuaalisuudesta, synnyttävät eräänlaista seksuaalista lukutaidottomuutta. Puhetavoista poikkeaville, toisenlaisille seksuaalisuuksille on vain vähän, jos ollenkaan sanoja. Lisäksi tila olla muuta kuin heteroseksuaali on synnin ja pahan kielikuvien leimaama.

Miksi ihmiset jäävät vapaaehtoisesti yhteisöön, jonka opetus on vastoin ihmisen hyvinvointia?

YLE lähetti keväällä 2016 dokumentin kesän 2015 Suviseuroista Vaasasta. Toimittaja haastatteli kolmikymppistä vanhoillislestadiolaista sinkkunaista. Toimittaja kysyi ”Millaista on pidättäytyä seksistä?”, johon nainen vastasi ”En tiedä. En ole harrastanut seksiä.” Tälle naiselle sinkkaus ei mieltynyt ensisijaisesti seksistä pidättäytymisenä tai seksistä luopumisena.

Liikkeeseen kuuluvien päämäärät eivät ole itsensä toteuttamiseen pyrkiviä, seksuaalista itsemääräämisoikeutta tai yksilöllisiä tarpeita korostavia painotuksia. Kärjitetysti sanottuna vanhoillislestadiolainen ei pyri maksimaaliseen hyvinvointiin, vaan ikuisen elämään, joka on palkka maan päällä kärsitystä vaivasta ja uskonnollisesta ”kilvoittelusta” omia haluja eli ”lihaa” vastaan. Uskonnollinen vakaumus saa jotkut vanhoillislestadiolaiset ihmiset valitsemaan tietoisesti selibaatin ja (homo)seksuaalisuuden häivyttäminen uskon vuoksi. Tällöinkin liikkeeseen kuuluvat kaipaavat valinnoilleen kunnioitusta myös ulkopuolisilta ihmisiltä, myös silloin kun he turvautuvat ammattilaisten apuun.

Avoin kuuntelu ja ymmärtämiseen pyrkiminen on näissä kaikissa tilanteissa hedelmällisin keskustelun lähtökohta. Yhteisöllisyyttä korostavassa joukossa yksilöiden omien tarpeiden, toiveiden ja päätösten vahvistaminen saattaa kaivata erityistä tukea.

*Meri-Anna Hintsala
sukupuolisuuden ja uskonnon tutkija, pappi*

Tällä palstalla vastaavat juristit toimivat myös RIKUn vapaaehtoisina.

Lähestymiskielto-oikeudenkäynti tuli osittain maksulliseksi tämän vuoden alusta alkaen. Minkälaisissa tilanteissa voin joutua maksamaan oikeudenkäynnin kustannukset itse?

Lähestymiskieltohakemus käsitellään kärjäoikeudessa rikosasian tavoin suullisesti oikeuden istunnossa, jossa käydään läpi asiassa esitetty selvitys, kuullaan hakijaa ja mahdollisesti myös lähestymiskieltoon vaadittua sekä todistajia. Pääsääntönä on, että osapuolet vastaavat itse asian käsittelystä itselleen aiheutuvista oikeudenkäyntikuluista (tuomioistuinmaksu, lakimiesavustajan palkkio, todistelukustannukset).

Sekä lähestymiskielton hakija että lähestymiskieltoon vaadittu voi hakea lähestymiskieltoasiaan oikeusaputoimistolta julkista oikeusapua, joka myönnetään henkilön tulojen, menojen ja elatusvelvollisuuden eli käyttövarojen perusteella ja jonka perusteella määräytyy, korvataanko oikeudenkäyntikulut valtion varoista kokonaan tai omavastuusta ja sen suuruudesta riippuen osittain.

Vuoden 2016 alusta alkaen kärjäoikeus perii lähestymiskielton hakijalta 250 euron suuruisen tuomioistuinmaksun, jos hakemus hylätään. Jos hakijalle on myönnetty oikeusapua, hänen ei kuitenkaan tarvitse maksaa tuomioistuinmaksua. Käytännössä tuomioistuinmaksun joutuu siis maksamaan sellainen hakija, joka ei käyttövarojensa takia saa oikeusapua silloin, kun lähestymiskieltoa ei määrätä. Tuomioistuinmaksua ei peritä koskaan, jos lähestymiskielto määrätään.

Lähestymiskieltoasioissakin kannattaa siis aina selvittää oikeusavun saamisen mahdollisuus. Mikäli oikeusapua ei myönnetä, oikeudenkäyntikulut jäävät pääsääntöisesti osapuolten itsensä maksettavaksi, koska oikeusturvavakuutukset eivät yleensä korvaa avustajan palkkiota lähestymiskieltoasiassa, eikä myöskään Valtiokonttori.

varatuomari
Elisa Trejtnar
www.hclaw.fi

Olen joutunut nykyisen puolisoni pahoinpitelemäksi. Tapahtuneesta on tehty rikosilmoitus. Poliisi on ohjeistanut minua ilmoittamaan heille korvausvaatimukseni. Mitä korvauksia voi vaatia ja miten se tehdään?

Voit vaatia vahingonkorvauksia niistä haitallisista seurauksista, jotka vahinko on sinulle aiheuttanut. Vahingonkorvauksista on säännelty vahingonkorvauslaissa. Pahoinpitelyasiassa on mahdollista vaatia vahingonkorvausta henkilövahingoista sekä lisäksi joissain tapauksissa myös kärsimyskorvausta.

Vahingonkorvauslain 5 luvun 2 §:n nojalla henkilövahingon kärsineellä on oikeus korvaukseen tarpeellisista sairaanhoitokustannuksista ja muista tarpeellisista kuluista, ansionmenetyksestä, kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta sekä pysyvästä haitasta. Kivulla tarkoitetaan äkillistä, tietynä hetkenä ilmenevää tunnetta, kun taas särky ilmenee ja jatkuu pidemmän aikaa. Vahingonkorvauslain 5 luvun 2 c §:n mukaan kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta määrätään korvaus ottamalla huomioon erityisesti henkilövahingon laatu ja vaikeusaste, sen edellyttämän hoidon laatu ja kestoaika sekä haitan kestoaika.

Pysyvä haitta puolestaan tarkoittaa nimensä mukaisesti pysyväisluonteista henkilövahingosta aiheutunutta haittaa. Pysyvistä haitasta puolestaan määrätään korvaus ottamalla huomioon henkilövahingon laatu ja vaikeusaste sekä vahinkoa kärsineen ikä. Korvausta korottavana tekijänä voidaan lisäksi ottaa huomioon henkilövahingosta vahinkoa kärsineelle aiheutunut elämänlaadun erityinen heikentyminen. Suuntaa-antavia arvioita henkilövahinkojen vuoksi tuomittavista vahingonkorvaussummista voi katsoa Henkilöasiain neuvottelukunnan suosituksista, jotka löytyvät esimerkiksi Internetistä.

Kärsimyskorvausta voidaan puolestaan tuomita maksettavaksi vahingonkorvauslaissa erikseen lueteltujen tekojen johdosta aiheutuneen negatiivisen tunnetilan hyvittämiseksi. Kärsimyskorvauksesta on säännelty vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:ssä, ja kyseisen säännöksen mukaan kärsimyskorvaukseen on oikeus esimerkiksi sillä, jonka vapautta, rauhaa, kunnia tai yksityiselämää on rangaistavaksi säädetyllä teolla loukattu tai jonka henkilökohtaista koskemattomuutta on tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta vakavasti loukattu. Kärsimyskorvaus mää-

rätään sen kärsimyksen perusteella, jonka loukkaus on omiaan aiheuttamaan ottaen erityisesti huomioon loukkauksen laatu, loukatun asema, loukkaajan ja loukatun välinen suhde sekä loukkauksen julkiisuus.

Korvausvaatimusten tueksi kannattaa säilyttää kaikki asiaan liittyvät laskut, kuitit, asiantuntijalausunnat kuten lääkärinlausunnat, arviot sekä muut kirjalliset selvitykset aiheutuneista vahingoista. Korvausvaatimuksia esitettäessä on yksilöitävä aiheutuneiden vahinkojen laatu sekä aiheutuneiden vahinkojen euromäärät. Korvaussummille on mahdollista vaatia myös laillista korkoa. Korvausvaatimukset voi esittää joko esitutkinnassa poliisille tai myöhemmin suoraan kärjäoikeudelle. Voi olla jopa perusteltua esittää korvausvaatimukset vasta kärjäoikeudelle, sillä rikoksesta aiheutuneet kulut eivät ole välttämättä vielä täysin selvillä poliisin suorittaessa esitutkintaa. Toisaalta poliisille ilmoitetut korvausvaatimukset eivät ole asianomistajaa sitovia, vaan hän voi vielä myöhemmin muuttaa niitä.

Asianomistaja voi pyytää korvausvaatimustensa esittämisen yhteydessä syyttäjää ajamaan korvausvaatimuksiaan. Syyttäjä voi ajaa vahingonkorvausvaatimusta, jos se voi tapahtua ilman olennaista haittaa eikä vaatimus ole ilmeisen perusteeton. Asianomistaja voi ajaa korvausvaatimuksiaan kärjäoikeudessa myös itse tai valitsemansa avustajan avustuksella. Mikäli asianomistaja haluaa käyttää avustajaa, olisi avustajaan hyvä ottaa yhteyttä viimeistään silloin, kun on aika esittää korvausvaatimukset kärjäoikeudelle.

lakimies
Jenna Laurikkala
Iisalmi

Mitä voi tehdä, jos kokee tulleen sukupuolen perusteella syrjityksi työhönottotilanteessa?

Sukupuoleen perustuvan syrjinnän kiellosta ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisestä säädetään naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetussa laissa. Lain 6 §:n mukaan jokaisen työnantajan tulee työelämässä edistää sukupuolten tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Tasa-arvon edistämiseksi työelämässä työnantajan tulee ottaa huomioon käytettävissä olevat voimavarat ja muut asiaan vaikuttavat seikat, jo ennakolta järjestää työhön hakeutumismahdollisuudet ja työssä toimimisen

mahdollisuudet yhtäläisiksi sekä naisille että miehille.

Saman lain 8 §:ssä säädetään syrjinnästä työelämässä. Sen mukaan työnantajan menettelyä on pidettävä kiellettyinä syrjintänä mm. silloin, jos työnantaja työhön ottaessaan taikka tehtävään tai koulutukseen valitessaan syrjäyttää henkilön, joka on ansioituneempi kuin valituksi tullut toista sukupuolta oleva henkilö, jollei työnantajan menettely ole johtunut muusta hyväksyttävästä seikasta kuin sukupuolesta taikka jollei menettelyyn ole työn tai tehtävän laadusta johtuvaa painavaa ja hyväksyttävää syytä. Työpaikkaa ei saa myöskään ilmoittaa vain joko naisten tai miesten haettavaksi ilman painavaa ja hyväksyttävää syytä. Poikkeuksena edellä sanottuun ovat laissa määritellyt ns. sukupuolikiintiöt.

Lähtökohtana siis on, että mikäli työnantaja syrjäyttää työhönottotilanteessa henkilön, joka on ansioituneempi kuin valituksi tullut toista sukupuolta oleva henkilö, hän syyllistyy kiellettyyn syrjintään, ellei voi osoittaa menettelynsä johtuneen hyväksyttävästä syystä. Tällaisessa tilanteessa on arvioitava, onko työnhakija todella joutunut epäedullisempaan asemaan verrattuna vastaavassa tilanteessa olevaan toiseen henkilöön. Työnantajan menettelyä ei pidetä syrjintänä, jos sillä pyritään hyväksyttävään tavoitteeseen ja valittuja keinoja on pidettävä aiheellisina ja tarpeellisina tähän tavoitteeseen nähden. Tasa-arvovaltuutetun mukaan esimerkiksi teatteriin voidaan hakea roolien edellyttämää miesnäyttelijää tai työsuhte voi olla niin henkilökohtainen, kuten vanhuksen hoitaminen kotona, että siihen halutaan nimenomaan joko mies tai nainen.

Mikäli työnhakija katsoo tulleen työhönottotilanteessa syrjäytetyksi sukupuolen perusteella, työnantajan on annettava hänelle pyynnöstä viivytyksettä kirjallinen selvitys menettelystään. Tällaisesta selvityksestä tulee käydä ilmi työnantajan noudattamat valintaperusteet, valituksi tulleen koulutus, työ- ja muu kokemus sekä muut valintaan vaikuttaneet selvästi osoitettavissa olevat ansiot ja seikat. Jos työnhakija, joka kokee joutuneensa syrjinnän kohteeksi, vie asian tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen viranomaisen ratkaistavaksi, on työnantajan osoitettava, ettei sukupuolten välistä tasa-arvoa ole loukattu, vaan että menettely on johtunut muusta hyväksyttävästä seikasta kuin sukupuolesta.

Työnantaja, jonka katsotaan rikkoneen edellä esitettyä syrjinnän kieltoa, on velvollinen maksamaan loukatulle hyvitystä. Hyvitystä määrättäessä on otettava huomioon syrjinnän laatu ja laajuus, sen kestoaika sekä samasta teosta muun lain nojalla henkilöön kohdistuvasta loukkauksesta tuomittu tai maksettavaksi määrätty taloudellinen seuraamus. Hyvityksen vähimmäis- ja enimmäismääristä työhönottotilanteessa säädetään kolmi- vuotiskausittain valtioneuvoston asetuksella. Hyvityksen suorittaminen ei estä loukattua lisäksi vaatimasta korvausta taloudellisesta vahingosta vahingonkorvauslain tai muun lain mukaan.

Se, joka epäilee joutuneensa edellä tarkoitettun syrjinnän kohteeksi, voi pyytää tasa-arvovaltuutetulta ohjeita ja neuvoja asiassa.

Työsyrjintä-rikoksesta säädetään rikoslain 47 luvun 3 §:ssä. Sen mukaan työnantaja tai tämän edustaja, joka työpaikasta ilmoittaessaan tai työntekijää valitessaan ilman painavaa, hyväksyttävää syytä asettaa työnhakijan tai työntekijän epäedulliseen asemaan mm. sukupuolen perusteella, on tuomittava työsyrynnästä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Työnantaja voi siis syrjivällä menettelyllä työhönottotilanteessa syyllistyä myös rikokseen.

Toisin kuin tasa-arvolain mukaisessa prosessissa, rikosprosessissa syyttäjän on näytettävä tuomioistuimessa toteen, että ansioituneempi työnhakija on syrjäytetty työhönottotilanteessa ja syrjäyttäminen on johtunut sukupuolesta. Tosin on katsottu myös, että työnantajan tulee tällöin tehdä uskottavaksi, että hänellä on ollut menettelynsä hyväksyttävä ja painava syy.

Se, joka kokee joutuneensa työsyrynnän kohteeksi työhönottotilanteessa, voi ilmoittaa asiasta paikalliseen työsuojelupiiriin, luottamusmiehelle tai omaan ammattiliittoonsa. Yleensä ammattiliiton jäsenmaksu sisältää oikeuden juridiseen neuvontaan. Työsuojeluviranomaisilla on puolestaan velvollisuus ilmoittaa asiasta syyttäjälle, jos on todennäköisiä perusteita epäillä, että on tapahtunut työsyryntärikos. Työsyrjintä-rikoksen uhriksi itsensä kokeva voi myös suoraan tehdä rikosilmoituksen poliisille. Työsyrjintärikos on virallisen syytteen alainen rikos, joten syyttäjä voi nostaa syytteen myös ilman asianomistajan eli syrjinnän kohteeksi joutuneen syyttämispyyntöä.

*asianajaja, varatuomari
Mika Haavisto
www.kivikoskihaavisto.fi*

Työharjoittelussa Lapissa

Vanhempi konstaapeli Vesa Huhtala, toiminnanohjaaja Katja Huotari, sosionomiopiskelija Jenni Kreivi, vanhempi konstaapeli Sami Valle, Lapin aluejohtaja Päivi Alanne-Kunnari.

RIKU tarjoaa nuorille myös työharjoittelupaikkoja. Tässä Meri-Lapin palvelupisteessä harjoittelunsa suorittaneen Jenni Kreivin kokemuksia.

Opiskelin Lapin ammattikorkeakoulussa sosionomiksi ja lastentarhanopettajaksi. Opiskelujeni ajan toimin jo vapaaehtoisena ja halusin suorittaa viimeisen työharjoitteluni RIKUssa ennen valmistumistani, jotta pääsisin tutustumaan toimintaan vielä syvemmin. Tein työyhteisö- ja organisaatioharjoittelun Meri-Lapin palvelupisteellä kriisikeskus Turvapojun tiloissa. Ohjaajina toimivat toiminnanohjaaja Maria-Riitta Saares ja Lapin aluejohtaja Päivi Alanne-Kunnari.

Uutta palvelupistettä perustamassa

Koska toiminta oli minulle vapaaehtoistoiminnan kautta tuttua ennakkoon, lähti työharjoittelu vauhdikkaasti liikkeelle. Pääsin tutustumaan esimiestyöhön olemalla Päivin matkassa Ylä-Lapissa reissussa. Olimme Ivalossa perustamassa uutta palvelupistettä, jossa tutustuin toiminnanohjaaja Katja Huotarin työhön. Ivalossa olin mukana uusien vapaaehtoisten rekrytoinnissa ja haastattelussa sekä Katjan perehdyttämisessä toiminnanohjaajan työhön.

Matkalla pääsin tekemään yhteistyötä Lapin poliisien kanssa. Kävimme Utsjoella Euroopan pohjoisimmalla poliisiasemalla

tapaamassa Euroopan pohjoisimpia poliiseja: **Vesa Huhtalaa** ja **Sami Vallea**. Huikean mahtavia poliiseja.

Visitoria ja kouluvierailuja

Työharjoittelussani tein myös asiakastyötä. Olin tukihenkilönä asiakassuhteessa ja kävin pitämässä Visitoria Kemi-Tornion käräjäoikeudessa. Visitorissa tuetaan todistamaan tulleita henkilöitä. Osana työharjoittelua perehdytin uusia vapaaehtoisia tähän toimintaan. Päivystäminen oikeudessa oli minulle ennestään jo tuttua, mutta sain arvokasta kokemusta vapaaehtoisten perehdyttämisestä.

Tärkeä tehtäväkokonaisuus oli tiedottaminen RIKUn toiminnasta. Pääsin vahvistamaan luennointivalmiuksiani ja saamaan lisää itsevarmuutta esiintymiseen. Kiersimme Maria-Riitta Saareksen kanssa Meri-Lapin yläasteilla pitämässä luentoja oppilaille ja opettajille RIKUn toiminnasta ja erityisesti nuoren rikoksen uhrin näkökulmasta. Kokosimme materiaalia luennoille ja suunnittelimme tietokilpailun.

Luentojen yleisön koko vaihteli parista kymmenestä oppilaasta yli satapäisiin yleisöihin. Kouluilla oli mukana RIKUn vapaaehtoisia, jotka pitivät infopöytä koulun käytävällä. Vapaaehtoisten mukanaolo on hyvä käytäntö kouluvierailuilla.

Lisäksi pidimme Kemissä akuuttiklinikan henkilökunnalle luennon rikoksen uhrin kohtaamisesta. Kansainvälisellä rikosuhriviikolla olimme pitämässä infoja Kemin ja Tornion Prismojen auloissa, joissa jaoin RIKUn materiaalia ja vastailimme ihmisten kysymyksiin. Koko harjoittelun aikana tavoitimme yhteensä 1 459 ihmistä infoilla ja luennoilla.

Jenni Kreivi

Jutun kirjoittaja aloitti maaliskuussa projektisuunnittelijana RIKUn nuorten hankkeessa

RIKOSUHRIPÄIVYSTYKSEN YHTEYSTIEDOT

KESKUSTOIMISTO

keskustoimisto@riku.fi

Maistraatinportti 4 A 7.krs
00240 Helsinki

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja
gsm 050 3378 703

Jaana Koivukangas
kehitysjohtaja
gsm 040 512 9335

Pia Marttila
ihmiskaupan uhrien auttamistyön
koordinaattori
gsm 040 630 9669

Sami Liukkonen
tiedottaja
gsm 040 630 9669

Ira Johansson
assistentti
040 646 3122

Heli Yli-Räisänen
RIKU-lehden toimitussihteeri
gsm 050 593 0326

Nuorten hanke
Maatu Arkio-Lampinen
verkko- ja nuortenpalveluiden
koordinaattori
gsm 040 6744 895

Liina-Lotta Heinonen
projektisuunnittelija
gsm 040 628 2212

Jenni Kreivi
projektisuunnittelija
gsm 040-632 4191

Terhi Laitala
projektisuunnittelija
gsm 040 670 5344

ETELÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO

etelasuomi@riku.fi

Jenni Lehtonen
aluejohtaja
gsm 050 583 5331
Maistraatinportti 4 A 4. krs.
00240 Helsinki

Pääkaupunkiseudun palvelupiste
puh. (09) 4135 0550
Maistraatinportti 4 A 4. krs.
00240 Helsinki

Anne Veijola
toiminnanohjaaja
gsm 040 523 0595

Elina Potka
toiminnanohjaaja
gsm 0400 971 940

Piia Kanninen-Anttila
toiminnanohjaaja
gsm 040 672 0988

Keski-Uudenmaan palvelupiste
Tuija Hellsten
toiminnanohjaaja
gsm 0400 875 395

Päijät-Hämeen palvelupiste
Tuija Hellsten
toiminnanohjaaja
gsm 050 402 1158

Kymenlaakson palvelupiste
Marjukka Suurpää
toiminnanohjaaja
gsm 050 0981 837
Vuoroveto-kriisikeskus, Kouvolankatu
34 A 4-5,
45100 KOUVOLA

Länsi-Uudenmaan palvelupiste
Janiina Mieronkoski
toiminnanohjaaja
gsm 040 351 8500

Porvoon seudun palvelupiste
Janiina Mieronkoski
toiminnanohjaaja
gsm 040 652 8341

ITÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO

itasuomi@riku.fi

Jaana Rossinen
aluejohtaja
p. (013) 221 990,
gsm 040 507 0795
Siltakatu 14 b 26, 4. krs
80100 Joensuu

Suvi Essel
lähisuuhdeväkivaltatyön koordinaattori
gsm 050 428 9360

Joensuun palvelupiste

Annariina Tahvanainen
toiminnanohjaaja
gsm 040 725 6001
Siltakatu 14 B 26, 80100 Joensuu

Savonlinnan palvelupiste

Taru Piironen
toiminnanohjaaja
gsm 044 075 6798
Olavinkatu 40 A, 57130 Savonlinna

Kuopion palvelupiste

p. (017) 262 7733
Eila Kersalo
toiminnanohjaaja
gsm 050 557 6712

Päivi Kekäläinen
toiminnanohjaaja
gsm 050 557 6711
Suokatu 27, 70100 Kuopio

Mikkelin palvelupiste

Liisa Haapea
toiminnanohjaaja
gsm 0400 922 310 tai p. (015) 214 401
Porrassalmenkatu 19 B 31,
50100 Mikkeli

Lappeenrannan palvelupiste

Maarit Kuntola
toiminnanohjaaja
gsm 050 501 7994
Pormestarinkatu 6 A (5.krs)
53100 Lappeenranta

LAPIN ALUETOIMISTO

lappi@riku.fi

Päivi Alanne-Kunnari
aluejohtaja
gsm 0400 979 175
Maakuntakatu 29-31 B 3.krs
96200 Rovaniemi

Visitor-toiminta tuomioistuimessa -hanke
Soile Saukkonen
projektikoordinaattori
gsm 040 621 2443

Yhteystiedot
netissä: www.riku.fi

Rovaniemen palvelupiste

Pia Ylitapio
toiminnanohjaaja
gsm 0400 979 026
Maakuntakatu 29 -31 B 3.krs
96200 Rovaniemi

Meri-Lapin palvelupiste

Maria-Riitta Saares
toiminnanohjaaja
gsm 040 631 8550
Kriisikeskus Turvapoiju
Kaivokatu 5, 94100 Kemi

Itä-Lapin palvelupiste

Pia Ylitapio
toiminnanohjaaja
gsm 0400 979 026

Ylä-Lapin palvelupiste

Katja Huotari
toiminnanohjaaja
gsm 040 669 5383
Rovalan Settlementti ry
Ivalontie 10, 99800 Ivalo

LOUNAIS-SUOMEN ALUETOIMISTO lounaissuomi@riku.fi

Tiina Rantanen
aluejohtaja
gsm 050 551 5055
Yliopistonkatu 24 B 28
20100 Turku

Turun palvelupiste

Leila Taipale
toiminnanohjaaja
p. (02) 235 5055
gsm 050 340 3580

Salon palvelupiste

Jutta Sohlman
toiminnanohjaaja
gsm 050 304 7015
Kirkkokatu 10 24100 Salo

Porin palvelupiste

Tuija Mäntylä
toiminnanohjaaja
gsm 050 593 6706
Antinkatu 8, 28100 Pori

Rauman seudun palvelupiste

Heidi Väkiparta
toiminnanohjaaja
gsm 050 375 5338
Valtakatu 13, 26100 Rauma

LÄNSI-SUOMEN ALUETOIMISTO lansisuomi@riku.fi

Sari Somppi
aluejohtaja
p. (06) 317 5654
gsm 050 572 9265
Kauppapuistikko 26, 65100 Vaasa

Vaasan seudun palvelupiste

Oskar Moberg
toiminnanohjaaja
gsm 0400 175 269
Kauppapuistikko 26, 65100 Vaasa

Nina Jansson
toiminnanohjaaja/
ruotsinkieliset palvelut
handledare/svenskspråkig service
gsm 0440 371 050

Kokkolan seudun palvelupiste

Marika Pynttari
toiminnanohjaaja
gsm 0440 548265
Ouluntie 31 B, 67100 Kokkola

Seinäjoen seudun palvelupiste

Tiina Autio
toiminnanohjaaja
gsm 040 350 3923
Kauppakatu 1 (Järjestöalo, 2.krs)
60100 Seinäjoki

POHJOIS-SUOMEN ALUETOIMISTO pohjoissuomi@riku.fi

Maarit Saukko
aluejohtaja
gsm 040 543 3495
Kansankatu 53 2.krs, 90120 Oulu

Oulun seudun palvelupiste

Tanja Korkala
toiminnanohjaaja
gsm 044 7868894
Kansankatu 53 2.krs, 90120 Oulu

Kajaanin seudun palvelupiste

Jaana Vanhala
toiminnanohjaaja
gsm 040 822 5200
Jouni Kananen
toiminnanohjaaja
040 822 8894
Kauppakatu 1 B, 87100 Kajaani

Raahen seudun palvelupiste

Päivi Kiiskilä
toiminnanohjaaja
gsm 050 463 6188
Fellmanipuistikatu 11 (Raahen ensi-
ja turvakoti), 92100 Raah

SISÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO sisasuomi@riku.fi

Katariina Westman
aluejohtaja
gsm 050 421 0236
Hatanpään valtatie 34 E 4. krs
33100 Tampere

Pirkanmaan palvelupiste

Marjo Pahkala
toiminnanohjaaja
p. (03) 3141 8513
gsm 045 8024834
Hatanpään valtatie 34 E, 4. krs
33100 Tampere

Kanta-Hämeen palvelupiste

Rebekka Wadhwa
toiminnanohjaaja
gsm 050 378 2877
Kirjastokatu1, 13100 Hämeenlinna

Jyväseudun palvelupiste

Lea Manninen
toiminnanohjaaja
p. (014) 266 7150
gsm 050 368 0188
Asemakatu 2, 40100 Jyväskylä

Sastamala-Huittisten palvelupiste

Tiina Iso-Aho
yhdyshenkilö
p. (03)5120 501
Sastamalan tukitalo
Tampereentie 7 B, 38200 Sastamala